

ŽENSKI SVET

VSEBINA 8. ŠTEVILKE:

UBOŽICA. — (France Beyk.) — Nadaljevanje.	Stran 200
GREH. — Pesem. — (Krišlina).	214
DEKLA. — (Ada Negri. - Poslov. Alojz Gradnik.) Konec.	215
CVETOČA PISMA. — (Tone Gaspari.) — Nadaljevanje.	217
DOSTOJEVSKI IN NJEGOVE ZENE. — (Priredil Ivan Vouk.) — Nadalj.	218
VRANA. — Pesem. — (I. A. Krylov, posl. B. V.).	221
JUGOSLOVENSKE UMETNICE. 6. — CIRILA ŠKERLJ — MEDVEDOVA (Fr. Lipah)	222
KAM Z NAŠIMI DEKLETI? — (Minka Govékarjeva.)	223
NARODNI. — Pesmi. — (Zora Primčeva.)	229
MEDITACIJA. — Pesem. — (Marijana Kokaljeva.)	229
NA KONGRESU INTERNACIONALNEGA ŽENSKEGA SAVEZA V WASHINGTONU. — (Alojzija Štebijeve.)	230
NAŠA NARODNA UMETNOST. — (Po Zlafi Kovačević - Lopašičevi.)	233
IZVESTJA: Naše delo. — Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Iz naše skrinje. — Književna poročila. 235, 236, 237, 238, 239, 240.	

MODNA PRILOGA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. • Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal štev. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca štev. 39/I.

Zadovoljnost in blagostanje

je odvisno od gospodinje, ona more to vsvariti, ako se poslužuje za nakup potrebščin le priznanih solidnih tvrdk. — Vsaka gospodinja naj bi se posluževala za nakup oblačil svojcem le tvrdke

Drago Schwab Ljubljana

ki je že mnogim gospodinjam dokazala svojo strogo solidnost in skrb zadovoljiti vsakogar. Svojci so jim elegantno in po ceni oblečeni! Tudi Vi se poslužujete pri nakupu oblačilnih predmetov te tvrdke, čije oblačilni izdelki kakor: obleke, sukne, reglani, dalje damski plašči, kostumi, krila, ki slovijo kot najboljši izdelki Slovenije. — Ideluje se oblačila le iz najboljših vrst blaga. — V zalogi vse mudne potrebščine, perilo in bogata izbira uvoženega angleškega sukna.

Cene najnižje!

ŽENSKI SVET

Ubožica. (Povest. Spisal France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

Bridko besedo je imela Rezika na jeziku, pa je ni izgovorila. Dvignila se je in vprašala, koliko mu je dolžna...

Ko je dospela domov, je dvignila dete in ga poljubila. Tisti hip bi bila poljubila tudi Bruna. Vsakogar, ki je v zvezi z njenim ubogim, opljuvanim življenjem.

Silna ljubezen in odporna sila sta se dvignili v nji. Spomnila se je na mater in njena podoba je stala ogromna kot steber do neba pred njo.

Zdelo se ji je, da se čuti močnejšo; celo rdečica je planila tu pa tam na njen obraz, smeh je spreletel njene ustnice.

Grenila pa jo je vedno jasnejša zavest, da Bruna ne more več stalno priklepiti nase. Delo z bolnim otrokom je naraščalo, njene sile so bile hlinjene. Mnogokrat ni mogla pripraviti jedi, ali se ji je obed ponesrečil. Ni mu zamerila, če je vzel klobuk in šel.

Vendar je obstala vselej, kot da jo je kdo udaril po glavi, njene roke so obvisle ob telesu. Srce je obupalo za trenutek. Le počasi se je zopet dvignila.

Možu ni mogla nuditi v tem stanju niti enega mika več. Njeno telo je bilo ubito, najintimnejša žrtev ljubezni je bila z muko združena, ki je jemala slednji mik za zdravega moža.

V polnočno uro, ko je otrok spal, ko je mož globoko dihal na postelji in je luč gorela, so se njene misli strašno črtale na strop in se zvijale v mnogoterih črtah. Katera črta je prava? Kakšna bo podoba, ki iz njih nastane?

Kdo si, ki mi odgovoriš? Nihče!

30

Polagoma se je Rezikino življenje spremenilo do cela. Z otrokom je bila obsojena in zaprta med štiri stene, ki so pritiskale kot mōra na njeno dušo. Bruno je prihajal pozno domov, včasih je celo noč izostal. Izostajal je tudi od obedov, prišel je navadno tedaj, ko ga Rezika ni pričakovala in mu ni pripravila jedi.

Redko svidenje in nenavezanost na obed v družini je spremenilo tudi Brunovo skrb za družino. Rezika je s strahom opazovala, da so bile svote, ki jih je puščal doma, vedno manjše in da jih je pokladal skrivaj na mizo ali pod krožnik, kot da plačuje uslugo in se tega sramuje.

Rezika je čutila, da ne more biti drugače, ko je življenje začelo iti tako pot. S sramom je pobrala vselej denar, kot da sprejema ubogo miloščino za življenje. Skopo je razdelila novce iz dneva v dan, da bi zadostovali za najpotrebnejše. Ni zadostovalo. Čutila je v svojem telesu, da se zbirajo sokovi in ji hočejo dati novih moči, ali od kod naj jih srkajo?

Ko se je pogledala v zrcalu, je videla svojo bledo podobo s črnimi obroči okrog oči.

Potrpejala je. Pogosto si je znova očitala, da je sama kriva s svojo boleznijo, da je tako. Ko pa se je zgodilo, da je nekega jutra zaman brskala po hiši in ni mogla najti niti stotinke več, da bi kupila mleka, se ji je čudno zameglilo pred očmi.

In še tisto popoldne je bilo, ko ni imela mleka, da bi ga dala svojemu otroku. Njene prsi so bile izsušene, njeno čelo pa je bilo preponosno, da bi prosila. Na otrokova usta, ki so jokala, na oči, ki so prosile hrane, je pritisnila obupen poljub silne ljubezni, v srcu pa se ji je zadržnilo nekaj neznanega. Sklenila je, da počaka moža, ako pride.

Prišel je. Bil je mračen, le nalahko vinjen. Sedela je ob brleči luči in držala otroka v naročju, ki je pil sladko vodo in mirno zaspal.

Bruno se je začudil. Tako pozno še ni videl žene pokoncu, dasi je bdela mnogo noči brez njegove vednosti. Postal je na vratih in uprl roke ob podboje.

«Kaj pa ti?»

Žena ga je gledala. Njena udrta lica so kazala ostre sence ostrejša senca se je črtala okrog njenih oči. Dete se je v spanju zganilo, zaujčkala ga je.

«Počakala sem te.»

«Zakaj ne spita z otrokom?»

Prva Rezikina beseda je bila ostra, skoro trda. Druga je postala milejša. Ni znala biti huda. Njene oči so zalile solze. Ker Bruno ni dejal ničesar, je nadaljevala ona:

«Hotela sva, da naju vidiš, da ne pozabiš na naju in da se spomniš, da morava živeti tudi midva.»

Brunove možgane je v hipu spreletelo, kaj Rezika misli. Roke so mu padle ob telesu, pogled mu je okamenel. V svoji lahkomiselnosti ni mislil tako daleč, da bi bil spoznal poprej, kaj je zagrešil. Zdaj mu je bilo jasno. Pogledal je v sé in videl, da je grdo vse to, da je strašno, neznano podlo.

Počasi je zbral misli in poizkušal najti ravnotežje. Slednjič je zamahnil z roko, kot bi odgnal nadležno muho, ki je obletaval njegov vest, in dejal:

«Počemu mi nisi dejala?»

«Saj veš, da je težko beračiti. Saj veš tudi, da skoro nikoli ne govoriš z mano.»

Bila je resnica. Bruno se je jasno zavedal svoje krivde, ravno radi radi tega jo je silno težko priznal. Ujezila ga je celo in meslo da bi udaril sebe, je zamahnil z besedo proti svoji ženi:

«Taka si! Vedno molčiš, vedno sama zase. Kaj vem, česa potrebuješ! Jaz imam mnogo skrbi in dela — ali je čudo, da pozabim?»

V ženi se je uprlo: «Take reči se ne pozabijo. Le ljubezni bi bilo treba.»

Bruno je stopil do mize, pest je uprl na ploščo in oči so mu čudno vzgorele.

«O ljubezni mi ne govori! Toliko je imam, da te do danes še nisem zapustil.»

Rezika je izbuljila svoj pogled v njegovo rdeče obličje, ki je sijalo pri svetilki in spreminjalo potezo za potezo. Tisti hip je misel za mislijo šinila skozi njene možgane: «Kaj ima ta človek? Kaj skriva ta človek za tem pogledom in za vsemi gubami svojega obraza?»

Dejala pa je počasi in previdno modro kot iz dna globokega spoznanja:

«Če nas nisi zapustil na način, kot ga ti misliš, še ni vse. Če pa pomisliš z mojim srcem, si naju že zapustil. Saj ne zahtevamo več od tebe, pusti naju, da živiva, dokler živiva.»

Solze so jo premagale. Ogromne in grenke so se ulile iz široko odprtih oči in kapljale na otroka, nad katerega se je nagnila, da bi pred možem zakrila bridkost, kot jo je zakrivala doslej vse dni.

Bruno pa ni vedel kaj reči. S povešeno glavo je stal pred njo, slina se mu je nabrala v grlu in bolelo ga je, ko jo je požrl. Samo nekaj hipov. Nato se je znova vrnil vanj njegov prejšnji človek, ki obsoja sebe in govori drugim:

«Vidiš,» je dejal, «ti si vsega tega kriva. Kaj je treba solz in besed! Dejala bi mi bila in vse bi bilo dobro. Pa pridem domov in ne slišim besede, grem od doma in ne slišim besede. Kdo pa vama more odrekati življenje?»

Počakal je. Rezika je molčala in si obrisala oči. Potem je nadaljeval:

«Jaz nisem človek, ki rad gledam solze. Jaz rad poslušam smeh, jaz ljubim veselo družbo. Ti pa me sprejemaš z obrazom, ki mi jemlje dobro voljo; vedno imaš solzne oči!»

Bruno je gromadil očitanja, Rezika ga je z bežnim pogledom ošinila, dejala ni nič. Izgovorila je, kar je imela v srcu, izplakala je solze, zdaj se je umirila; le vozal v prsih jo je tiščal.

«Midva nisva ustvarjena za vkup. Ti nisi zame!»

Pri tem ga je žena premerila molče z dolgim pogledom, nato se je nagnila nad otroka in ga je začela poljubljeni.

Bruno ni vedel reči nič več. Položil je nekaj denarja na mizo in šel v posteljo.

Naslednje dni je Bruno pokladal denar na vidno mesto, kot da odplačuje dolg. Tu pa tam je pogledal mimogrede otroka in spregovoril par besed, da se oddolži za dolžnost, ki mu je včasih očitala preveliko brezbriznost.

Bilo pa je dete vsak dan slabše. Včasih je zaobrnilo oči, da je mati prestrašena planila v bojazni, da bo umrlo.

Mračen, meglen dan je ležal na ulicah, dež je štropotal na tlak, ko so bila okna spalnice tesno zažrnjena in je gorela luč v sobi.

Dvoje sveč na vsaki strani in mej svečami blede telesce otrokovo, ki je jedva pričelo živeti. Mirno, pokojno je blestel obraz v svetlobi, voščena barva polti se je prelivala v modrikasto. Dve ženski sta čepeli na stolicah in polglasno šepetali; Rezika je slonela ob postelji in brezizrazno strmela med plapolajoče plamene. Oči so bile rdeče, neprestano solzne.

V jutro je umrl otrok. Ugasnil je kot sveča in mati se niti zavesti ni mogla docela, kaj se je zgodilo.

Potem šele je kriknila, otroka pa ni prebudila več. Sosede so ga napravile in položile na oder, ona ga je neprestano klicala. Mislili so, da je zblaznela, šele zdaj se je umirila.

Moža še ni bilo domov. Tudi prejšnjo noč ga ni bilo. Bogve, če pride nocoj. Kaj poreče?

Včasi se ga je Rezika bala ob misli, kaj bi bilo, če ji otrok naglo umrje? Zbežala bi. To je bilo prve dni materinstva, najlepše dni njenega zakona. Danes se ga ni bala. Danes se je bala nečesa drugega.

V belo srajčico oblečeni otrok, s črnimi lasmi in očmi, kot bi neprestano prosile, je bil jedro njenega življenja. Kadarkoli je bila bridkost tako velika, da je pripravila njeno dušo do vprašanja: «Čemu živim?» — se je ustavila pri detetu. Njegov jok je odpodil sramoto in obup, bil je njena hrbtenica in njena vsebina. Ko se je s silo hotelo naseliti sovraštvo do moža v njene prsi, je vztrepetalo dete v njenem naročju; radi njega je vse odpustila.

Neštetokrat je stisnila drobno telesce k sebi in je dejala: «Moj angel varuh!» Zato ga je čuvala, zato se je bala zanj; zato je bil bolj njen kot ona sama in kot vse drugo na svetu.

Zdaj je padlo vse, izpodmaknilo se je vse, kot da plava v ogromnem prostoru in ne najde opore ne njena duša ne njeno srce. Kam se bosta naslonila njena skrb in njena ljubezen? Kje bo ugasnilo njeno sovraštvo, kadar bo hotelo vzplamteti? Kakor da se je odtrgal temelj njenega življenja in ona visi v praznini in nima, kamor bi položila svojo nogo in vprla svojo misel.

* * *

Glava jo je bolela. V njeno omotičnost so gorele fantastične slike in se pretakale kot blazne. Dela je roko na čelo: «Kaj bo z menoj? Kaj bo z menoj?»

Bilo jo je strah bodočnosti.

Tedaj je vstopil Bruno. Bil je tih in ni vedel, da bo vstopil v mrtvaški vzduh kadila in sveč. Ko je zagledal drobno telo med suhimi cveticami in dva tuja ženska obraza, se je zdrznil vsé. Sprva ga je spreletelo, kot

da je njegova noga zgrešila in ni vstopil prav. Ko se je zbral, je počasi prihajalo grenko vanj in se je nasipalo okrog srca. Pobledele je, noge so se mu tresle.

Njegove oči so plašne begale po predmetih, ki so se v svetlobi voščenih sveč vse groznejše odražale. Slednjič je obvisel pogled na njegovi ženi, ki je sedela na postelji in ga je gledala, kot da bere iz njegove duše.

Poteze na njegovem obrazu so se nabrale v žalost in pomilovanje, napravil je kretnjo z roko, kot da bi hotel reči: «Tako se je zgodilo in ni drugače. Rad bi pomagal, pa ne morem.» Dejal pa ni ničesar.

Žena je prav čitala njegovo kretnjo. Vstalo je v srcu, planila je k njemu in se mu ovila okoli vratu:

«Bruno! Zdaj nimam nikogar! Zdaj nimam nikogar!»

Mož pa je del eno roko na njeno ramo, z drugo pa jo je božal po lasih, njen glas se je raztopil v neizmerno ginjenost in mehko:

«Rezi, pomiri se! Vse bo dobro.»

Iz njegovih oči so tekle solze na njene lasé...

* * *

Tedaj je videla Rezika prvič solze svojega moža. Njegovo srce se je bilo zmehčalo, mehka je bila tudi njegova beseda nasproti Reziki in tolažbe polna. Očetovstvo, ki je spalo v njem, se je zopet prebudilo, vstalo je nagnjenje do žene, ki mu je bila rodila dete.

Tiste dneve ob pogrebu in po pogrebu se ni ganil od nje, njene želje je bral v očeh. Vedela je, da je to le hipno, predobro je poznala njegov značaj, da bi verjela v trajnost te spremembe. Vendar ji je tudi ta hip miru in sreče dobro del. Videla je, da je v dnu slednjega človeka struna, ki lepo svira, a je težko priti do nje.

Ali ima on prav, ali je ona kriva?

Storila je vse, da bi ohranila njegovo naklonjenost, včasih celo dejanja, da se ji je zdelo, da se ponižuje pred njim.

Neke nedelje popoldne — tri tedne potem, ko so pokopali otroka — ga je prosila, naj jo spremi na pokopališče, ko ponese cvetice na otrokov grob.

Bil je namenjen drugam, to je brala Rezika že v njegovih očeh, vendar njeni prošnji ni mogel odreči. Šel je z njo.

V tramvaju in po poti sta spregovorila le malo besed. Ko sta stopila skozi visok portal med ciprese in grobove, jima je bilo, kot da so plahutnile čez nju ogromne angelske peruti. Svečanost in turoben mir sta legla na duše.

Bruno in Rezika sta se spogledala. Zdelo se je, da mislita oba isto, zato sta molcé nadaljevala svojo pot.

V tesnem kotu sta med križi in cipresami našla mal, svež grob. Ni bilo križa na njem, le ostanki bornega venca s trakovi so bledeli na rujavi prsti.

Bruno se je odkril in prekrizal roki pred seboj, Rezika je položila cvetlice na hribček in se spustila na kolena. Prekrizala je roki, ustnice so se pričele premikati v molitvi, dokler je ni ustavil jok, ki je zalil s solzami oči in so se usta stisnila v trpek izraz.

Bruno je videl ženine solze. Postalo mu je težko; ni molil, tudi solze ni potočil. Težko je čakal, da se žena dvigne, rad bi že bil izmed temnih prič žalosti.

Ko se je Rezika dvignila, še ni šla. Videlo se je, da ima nekaj na srcu. S prekrizanimi rokama in s pogledom vprtim v grob, je dejala:

«Morda je Bog prav naredil in je bilo ravno take žrtve treba.»

Bruno ni razumel. Gledal je ženo brezizrazno in se je pokrnil. Rezika pa je dejala znova, da prebudi moža iz brezdušja:

«Če bi bilo s tem vse poravnano in je konec žalosti ter začne novo življenje?»

Zdaj sta se gledala. Brunov pogled se je zapičil vprašujoče v njo: «Kaj hočeš reči?»

In njene oči in ustnice so trepetale, kakor da zahteva pol življenja in niti drobtinice ne bo dobila.

«Ali mi boš dober?»

Bruno jo je gledal nerazumljivo, medlo in uporno.

«Kaj mi hočeš?»

«Da si mi dober, hočem. Glej, otroka sva izgubila, vsaj midva da bi se zopet našla. Vse ti storim, kar hočeš, grem, kamor hočeš, samo živiva tako, kot morava živeti...»

Bruno je strmел, kot da zahteva nemogočih stvari od njega. Napenjal je možgane, da bi jo mogel razumeti, niti kapljica njene duše ni mogla proreti vanj. Le instiktivno, da jo potolaži, je jecjal, ko se je nagnila na njegove rame:

«Saj sem ti dober.. Saj ti bom dober...»

«Pri grobu najinega otroka mi obljubi!»

In nič drugega ni mogel reči iz začudenja: «Saj bom dober...»

Čudno mu je bilo pri srcu.

(Dalje prih.)

Greh. (Kristina.)

Izvila kletvica se je iz tvojih ust
in mrk je bil ves tvoj obraz,
strmele ob pogledu nate so oči
in tih, proseč je bil moj glas:

Pred nama zdaj življenje, glej,
prepletено od sto in sto je muk,
življenja noč pred nama, glej,
vso prepojeno od stoterih tug...

Stojiva na razpotju misli in želja,
kam se obrneš ti — kam se obrnem jaz,
morda trpeča in skesana naju že
noči brezvezdne najde pozni čas. —

Morda ko zadnjikrat si stisneva roke,
ko zadnjikrat zatonejo oči v očeh,
bo naju na odgovor zvala vest
za grehov vseh največji najin greh. —

Dekla. (Ada Negri. - Poslovenil Alojz Gradnik.) (Konec.)

Z leti se je odebelila, upognila, postala je neokretna in zavaljena. Ali nihče ni bil kos njenim spretnim kretnjam, če je bilo treba položiti pručico pod noge slabotne gospodinje. S slutnjo in ljubeznijo je prišla že tako daleč, da je kakor med mutci razumela želje svojih gospodarjev na en sam migljaj, po enem samem okretu glave, po utripu trepalnic, po nenadnem molku. Inženir, ki je včasih besnel liki poletna nevihta, ki grmi, bobni in bliska, da je potem nebo še vedrejšje nego je bilo prej, se je čestokrat prej umiril, poslušajoč pritajene in umne Ankinе besede, nego pred trepetajočo bledobo, klonečo resnostjo in duševnim polomom svoje žene. Potem ko je Liana Carmi s trudom in težavo spravila na svet siromašno bitje, ki je umrlo, še predno je bilo rojeno, je tako težko obolela, da je postala prozorna ko vosek in se je vlekla dolgo časa med posteljo in počivalnico v občasnih krizah srčne napake, v katerih je umirala, ne da bi umrla.

V tem času trpljenja je pozabila Anka na spanje, utrujenost in glad. Bila je neizrecno udana strežajka, ki se s posebno, že na čudo spominjajočo obzirnostjo, ni nikoli oddaljila od svoje priproste skromnosti služkinje. Njene debele roke, ožuljene od metle, razkrojene od sode in vroče vode, so pri prekladanju bolnice, ravnanju rjuh, podlaganju vzglavja in podajanju zdravil razodevale neko čudovito milino in skoro breztelesno lahkoto dotika.

Ljubosumna na usmiljenke in tuje strežajke, je hotela ozdraviti ona sama svojo gospo. In ta je ozdravela; ali ostala je kakor cvetka izročena Ankini oskrbi, kakor punčka, ki jo je ogrinjala zvečer z odejo, šepetajoč: «Lahko noč, gospa» z isto brezmejno nežnostjo, ki ogreva srce materino.

Ko se je postarala, je postala skoro plešasta; o lasulji pa ni hotela slišati. Njena gola glava, oljnato rmena, ki jo je samo na tilniku pokrival za silo tesno zvezan šop sivih las, je postala še bolj groteskna s svojimi rmenkastmi lici, posejanimi z mozolji, s poševnimi očmi, iskrecimi se od velike prisrčnosti, s topim nosom, nabrekli od pijače — kajti en pogrešek je vendar morala imeti uboga Anka!... in ta je bil, da ji je ugajalo vino. Nikoli pa se ni upijanila. Ko je bila malo — ah, samo malo!... — v rožicah, je plesala v kuhinji smešen, neodoljiv ples, pojoč popevke v svojem narečju, ki je bilo mešanica francoščine in pijemonteščine; in vse je končavalo v refrenu: «Op là!... vive la galette!»

Stara hiša na deželi, ki jo je podedoval inženir Carmi po smrti svoje matere — prijazen, kmečki dom, s planinami v ozadju in neskončno, znižujočo se ravnino odspredaj — je bila sreča zadnjih let Ankinega življenja. Tja so hodili, da so prebili v miru poletje in jesen. Stene te hiše so bile pobeljene z apnom, pod je bil od rdečih opek in hodniki leseni; na dvorišču je bil vodnjak, ena sobana je bila napolnjena z žoltimi koruznimi storži. siti in košarami in ob zidu se je vzpenjal gost latnik zgodnjega grozdja, ki je rinil s svojimi mladikami v okna. Priprosta duša služkinje se je čudovito skladala s to preprosto hišo, z barvanimi lesorezi Presvetega srca Jezuso-

vega in Marijinega, obešenima nad oljčno vejico ob vzglavju postelj s stebri: z omarami, razjedenimi po črvih, z onim vonjem starega hišnega duha, vejočega po sobah, ki so hranile v zidovih rezko dišavo kutin.

Ona sama je bila hišni duh, veder in dobrohoten. V vasi (rovčarsko selo kmetov in tkalcev) je uživala neomejen ugled: hodili so k nji vpraševat jo za svèt, klicali so jo, če je bila potrebna pomoč. Noben berač ni potrkal zastonj na vrata, ki jim je bila ona skromna ali mogočna čuvarica. Anka je razdeljevala obilno miloščino s kruhom, oljem in moko; seveda je bilo vse to blago last njenih gospodarjev in je tudi v tem oziru mešala čut lastnine z evangeljsko svetostjo namena.

Z oseminšestdesetim letom, še vedno čuječa in gibčna, je vstajala ob petih, hodila spat ob enajstih in je prosila Boga samo za eno milost: da bi se ne oslabila v dolgi bolezni starosti in bila v breme svojim gospodarjem, ampak da bi treščila v njo kakor strela lepa in nepričakovana smrt, na mestu njenega dela. — Bog jo je uslišal.

Vročega popoldne je v nizki in okajeni kuhinji, kjer je brnelo nekoliko mih, sedela starka na klopi ob ugašenem ognjišču in je pletla nogavice. Prenehala je bila pospravljati, pometla in poškropila je pod, uredila je krožnike na visoki leseni polici in napolnila z vodo bliščeče bakrene vedrice. Gospodarji so počivali v sobah prvega nadstropja: velika tišina je vladala v hiši, ki se je zdela zapuščena.

Uspavana od rožljanja pletilk, je objela Anka s svojimi drobnimi, trudnimi očmi obrise in harmonijo stvari, ki jih je ljubila: prijazne, črnkaste stene, medene svetiljke na tri kljune obešene krog kamina, lavorikovo vejico na podboju, preslico in motovilo v kotu, spomin pokojne gospodinje. Steklена vrata, odprta na dvorišče, so objemala v svojem okvirju podobo neskončnega pokoja, morje zelenja v treh tönih: nasičenega in svetlega na kostanjih, rmenkastega na orehah, sivega na brezah in znižajočega se v valovih, dokler se nista zemlja in nebo pogreznili v modrikasti megli.

— Jutri bomo prali — je pomislila bolj podzavestno kakor z možgani. — Vstati ob štirih... prešteti perilo... milo pericam... ampak kje je, kje je milo? Oh, kako je vroče, kako tišči!... kje je tisto milo?...

Ali krhka nit se je pretrgala v njeni glavi: roke so se ji skrčile in omahnile v naročje: višnjevi in spačeni obraz se ji je nagnil na levo ramo. Ostala je tako, okamenela v tragični izkaženosti, ki je bila svečana od veličastva smrti.

Z njo je ugasnila poslednja dekla, vredna tega imena. Z njo je zamrlo ime d e k l a v svojem najlepšem, najbolj človeškem pomenu prostovoljne podložnosti, čuječe vedrosti, nevidnega ali potrebnega dela, izvršenega z gorečnostjo poklica, z organično radostjo človeka, ki je v popolnem skladu s svojo usodo.

Na klopi, na kateri je otrpnila v svojem poslednjem snu, je še vedno njena senca, nevidna ali prisotna: čujoči genij priprostih stvari in priprostih čuvstev, ki jih nihče več ne razume.

Na njenem grobu, na pokojnem planinskem pokopališču, raste samo trava; ali Anka je zadovoljna; ker tudi ona je bila v svojem življenju kakor trava, upognjena pod tujim korakom, ali vedno obnavljajoča se z radodarnimi soki: zahtevajoč zase samo solnce in dež, živeča samo zato, da bi bila neprenehljivo darovanje utehe, svežosti in počitka.

„Cvetoča pisma“. (Tone Gaspari.)

(Nadaljevanje.)

XXV. NEVESTA.

Ko bom, nevesta, čakala svatov in cvetččega voza, tedaj bo zapela nekje sredi polja muzika in vriskala bo vedno bliže... Veš, dragi, harmonika v moji duši joka. Hudo joka, zateglo, neutolaženo. Naj lije iz nje tudi razpoloženje razposajenih svatov: meni razžge vsak glas spomine daljne preteklosti, ki je vsa, vsa težka bojazen zate.

Ko bom, nevesta, sedela na tvoji desni strani, bodo peli v kotu vriski ženitovanjske harmonike. Meni bo neizrečno hudo... vsa moja notranjost se bo razbolela brez solz...

Tedaj pridi, dragi, da se tvoja mlada nevesta prva nasloni v lahнем krogu nate!

XXVI. ZLATITEV.

Najin dom bo žitna njiva, rahljana z odprtimi dlanmi, plojena z neokuženimi semeni, zdravega plemena in prerastla z mehkiimi, k solncu hrepenečimi kalmi. Vsa njiva bo sama moč, precejena skozi hudourje izkušenj.

In preden bo še pravi čas zlatitve, bo vsa njiva en sam plod, strnjen v okvirju veličastnega zanosa najine zveze. Ubrani glasovi neprisiljenega enoduštva bodo solnčili vse brazde podolžnice.

Seme ljulike, vrženo v zasekanih odmorih čez njivo, bo poginilo neopaženo pod močno in zdravo rastjo...

Dragi! Ko bo v najinem domu končan tihi, delavni praznik žetve, se bova naslonila drug na drugega in si šepetala, zaverovana v bodočnost, bajke o prasreči — —

XXVII. DARITEV.

Najina vez bo žgalna daritev.

Oba bova stala neprenehoma pred žrtvenikom in sipala bova v rastoči plamen nevidna zrnca prozornega vživetja drug v drugega.

Čez tvoj obraz bo hipno zbegnila senca odtrglega gorečega jezika, ki se bo hotel vzpeti preko tvojih hrepenečih misli. Pa se bodo spet užgale tvoje poteze v silnem plamenu: v tvojih očeh bosta dva žrtvenika, na tvojih licih dva, ves tvoj život bo oplamenel. —

Tedaj bodo padali name tudi odsevi iz tvojih oči — v sebi čutim, da bodo ti odsevi močnejši kakor žgalni ogenj sam — —

Moj ljubi! Ti boš svečenik, ki boš prižgal večno luč najine daritve. Jaz bom varovala, da nikoli ne ugasne ta luč na žrtveniku in da nikoli ne poide njen odsev v tvojih očeh...

XXVIII. SVEČENIŠTVO.

Ljubi, pazi, da se ne bo rodila v korenih plamena senca gostega dima, ki bo naju ovila z dušljivimi rokami kakor priliznjeni izkušnjavec in bo nama hotela iztrgati iz oči in iz srca vso najino svetlo molitev.

Ljubi, ti boš mogoče ugašal; s teboj bo ugašala tista sveta pesem, ki si mi jo obljubil v psalmu najinega venčanja. Jaz bom takrat hranila v sebi vse odjeke najinih priseg; skozi sence dima bom trosila plamenu netila: tako bom rešila z lastno nevarnostjo umiranja zadnji spev, ki se bo kakor vzdih izgubljal že daleč od naju...

Ljubil! Dokler boš čul te zvoke, četudi v nevidnih daljah, boš verni varuh najinega svečeništva!

XXIX. ZIBELKA.

Zibelka bo tisti kraj njive, kjer se združi poslednji žitni klas z makovim kelihom. Rdeča mehka deteljica bo vzglavje, ob katerem si bosta šepetala klas in mak prastare bajke; visoke, upognjene cvetne trave bodo dišeče pregrinjalo, na katerem bodo metulji neutrudljivo urejali vso lepoto stvarstva; čisti, prosojni zrak bo menjajoča se odeja, natkana z ljubko pesmijo nedolžnih smehljajev.

In nezavestno bo najin najdražji priklanjal k sebi žitni klas, preizkušajoč trdoto semena; nagibal bo makov cvet, da se bo v solncu razlivala sveža kri po njegovih licih; plavico bo trgal in jo primerjal svojim očem; vršiče cvetnih kobuljev bo majal, meneč, da pade iz njih ves zažetonni šum narave; pod večer bo poslušal odjeke zvonov, ki se bodo lovili ob temnih stenah gozdov; štel bo zvezde, med katerimi bo sijala njegova najlepše...

Ko bo pa zagorela za najvišjim vrhom luč noči, tedaj bodo prinesle sanje vso to čudes pred njegovo zibelko, jo tam razgrinjale in jo razkazovale...

Dragi! Ko boš ti zidar najinega obstanka, bom jaz čuvala nad zibelko — narava bo pa svoje zakone pisala sama v srce najinih src — —

XXX. MOLITEV.

Med materinstvom bom v žejnih željah neprestano mislila na tvoje ozarjene oči, dragi. Povsod jih bom zrla — tako se mora najino najdražje izluščiti s tvojimi umitimi zvezdami, ki so ti vžgale svit odkritosrčja. Oči so zrcalo, v katerem živi človek... ves obraz se mora spačiti; oči, ki padajo naravnost na dno srca, pa žive in umirajo s srcem...

V tvojih očeh gledam že pol dobe življenja tvojo, svojo in njegovo največjo srečo!
(Konec prih.)

Dostojevski in njegove žene. (Priredil Ivan Vouk.)

(Nadaljevanje.)

Ana Grigorjevna, ki mu je leta 1866. še kot njegova stenografinja pomagala prepisovati «Igralca», si je tedaj zabeležila v svoj stenografski zvezek: «Feodor Mihajlovič se je potegoval za igralca in je rekel, da je mnogo vtisov sam doživel. Trdil je, da je mogoče biti trden značaj, po življenju dokazan, in vendar ne imeti moči, da bi premagal strast do igre.»

PISMA

Tako je Dostojevski popolnoma zapadel igralski strasti. Sam o sebi pravi: vedno in v vsem grem preko skrajne meje in v vsem svojem življenju sem šel preko mere». Ko ga je zagrabil igralski demon, se ni mogel več rešiti. Prva postaja trpljenja je bila Homburg. Ko je tam ves denar zaigral in je morala žena vse zastaviti, je predlagal, naj bi odpotovala v Ženevo, morda pridej vram do miru in prične s pisanjem romanov, ki jih je imel v načrtu. Svoje prijatelje v Rusiji in svoje založnike je prosil za denar, da bi se z ženo odpeljal v Švico. Trdno je odločen, da se za vedno otrese te «obsedenosti» in te «preklete domišljije» in se posveti izključno umetniškemu ustvarjanju.

Toda že na poti ga je misel o dobitku zopet prevzela in premagala. Že v Baden — Baden-u je prekinil potovanje ter stekel v igralnico, da poskusi znova srečo. Šest tednov je ostal tu in igral. Zopet je vse izgubil in zopet je moral prositi založnike in prijatelje denarja za nadaljevanje poti. Nato je nadaljeval potovanje trdno odločen, da ne bo več igral, ampak živel v miru in delal. Ko je prispel v Ženevo, je znašalo njegovo imetje še nekaj frankov. Težko se je pripravljal na delo. Strašna revščina in domotožje sta ga mučila

tudi v Ženevi. In kmalu je bil zopet pri ruleti, takrat v «Saxon-les-Bains». Morda se mu tu posreči «veliki dobitek»?

Toda vedno isto se je ponavljalo! Stiska, izguba, novo upanje na dobitek in pri tem trpljenja polni poskusi delati. Metalo ga je neprestano od pisalne mize k igralni, neprestana uničujoča borba.

In v teh mukah in skrbeh so nastali «Besi» in drugi spisi, ki jih je pozneje v Rusiji dovršil.

V svojih pismih ženi o postajah v Homburgu, Wiesbadenu in Saxon-les-Bains-u se popolnoma izpoveduje Ani Grigorjevni o svojih moralnih mukah, ki jih trpi zaradi svoje nizke in strastne narave, zaradi svoje «preklete strasti».

Z nežnimi besedami skuša tolažiti ljubljeno ženo. «Anja, srce moje, vse sem izgubil; ne bodi žalostna.» Skuša se opravičevati, jo prosi, naj mu še enkrat odpusti, zakaj od sedaj naprej ne bo več igral. Še enkrat naj mu pošlje denar, da more iz tega prekletega kraja. «Vse sem zaigral v pol uri, ne morem plačati hotela, imam samo še nekaj stotink, angel moj, pošlji mi 100 frankov, nikoli več ne bom igral, pošlji mi jih takoj, da jih prejmem zgodaj in morem odpotovati ob 9ih zjutraj. Igralnico odpro šele ob dveh popoldne,» je pristavil z otroško zvijačnostjo, da bi pomiril Anjo in jo prepričal, da ne bo takrat zaigral denarja. «Kar mi ostane, Ti prinesem, reši me še zadnjikrat, za božjo voljo, pošlji mi denar za vožnjo.» Končno ji «pri Kristusu prisega», da bi jo prepričal o svojem sklepu.

Denar, ki mu ga je žena poslala, potem ko je zopet nekaj zastavila, je kakor vse ostale pošiljatve nesel v igralnico. V naslednjem pismu, ki ga je od njega prejela, pa piše: «Ljuba Anja, prijateljica, žena moja, odpusti, ne imenuj me podleža! Napravil sem zločin in sem vse, vse do zadnjega novca zaigral, kar si mi poslala. Včeraj sem prejel denar, včeraj sem ga zaigral. Anja, kako naj ti pogledam v oči, kaj si boš o meni mislila?»

Dnevno poroča ženi o svojih izgubah, o svojih moralnih mukah. Ta pisma, ki jih je pisal svoji ženi, so pretresljiv dnevnik.

Iz teh pisem nam je šele Dostojevski kot človek znan. Iz teh pisem doznamo o strašnih duševnih mukah, v katerih so nastala znamenitejša njegova dela, kakor «Besi», «Idiot» in druga.

Ana Grigorjevna ni hotela objaviti teh moževih pisem, ki jih ona imenuje «Tajni dnevnik Dostojevskega». Šele dve leti po njeni smrti (1921. je umrla) so objavili iz njene zapuščine poleg drugih zanimivosti tudi ta pisma.

PESNK V BOJU Z RULETO.

Saxon-les-Bains, sobota, 18. aprila 1868.

Njuta, moj dragi angel, vse sem zaigral. Takoj o prihodu sem vse zaigral v teku pol ure. Kaj naj sedaj rečem svojemu božjemu angelu, ki ga tako mučim! Anja, odpusti mi, zastrupil sem Ti življenje, in to zdaj, ko imaš Sonjo. Zastavil sem prstan. Ženska v zastavljalnici ga je prav nerada vzela od mene, ne da bi dala denarja, ker ga ni imela, in mi je rekla, naj pridem po odgovor ob sedmih. Zdaj je šesta in četrt, toda pravi, da mi ne more dati več kakor deset frankov. Bržkone se boji, da jo kdo naznani, zakaj tukajšnje oblastnije ji ne dovoljujejo dajati denarja. Prosil jo bom, da mi da petnajst frankov. Toda tudi, če bi mi dala dvajset frankov (kar pa se gotovo ne bo zgodilo), kaj še petnajst, ne morem zdaj odpotovati. Račun v hotelu bo znašal najmanj 17 frankov, vožnja — osem frankov. Skupaj 25 frankov. In nimam nič, takorekoč nič — samo nekaj santimov. Naj bo kakorkoli, Anja, tukaj ne morem dalje ostati! Odkupi me, moj angel varuh. Ah, angel moj, neskončno Te ljubim, toda usoda mi je namenila, da moram mučiti one, ki jih ljubim. Pošlji mi denarja, kolikor Ti je mogoče. Ne za igro, prisegel bi Ti, toda ne smem, ker sem te že tisočkrat nalagal. Evo

računa za najslabši slučaj, toda utegne biti bolje. Toda jaz jemljem vpoštev najslabše, ker je bolj gotovo: če dospe Tvoj denar jutri zjutraj zgodaj, moram plačati hotel za štiri dni, torej najmanj 60 frankov. Angelj moj, pošlji mi 100 frankov! Tebi ostane 20 ali še manj, zastavi kaj svojega. Samo da pridem k Tebi čimprej!

Igral ne bom. Tvoje pismo (ne denar) sem dobil včeraj zjutraj (zadnjič pred deveto), da bi se lahko odpeljal. Če prejmem denar tudi jutri zjutraj zgodaj, bom imel pač čas za premišljevanje, toda ne bom igral. Igra se začinja šele ob dveh. To je v najslabšem slučaju. Zato je mogoče, da ne bom potreboval vseh devetdeset frankov. Če mi po odbitku vseh obveznosti ostane od sto frankov, ki mi jih pošlješ, štirideset, ne pojdem igrat, ampak Ti jih prinesem. Poslušaj, ob sedmih mi bo ta ženska dala deset do petnajst frankov. Ker pa ne morem s tem denarjem tako nič početi, življenje pa mi je tu neznosno, pojdem tja, da jih stavim na igro. Če dobim samo deset frankov, odpotujem k Vam, ne da bi čakal Tvojega pisma; za slučaj, da bi Tvoje pismo prispelo v moji odsotnosti, pustim na pošti svoj naslov, da mi ga morejo takoj odposlati skupaj s sto franki na naslov v Ženevo.

To je ena možnost, da se morem jutri zganiti odtod. Toda, moj Bog, kako majhna možnost! Opusti mi, Anja, odpusti, ljubica, vedi, kakor se Ti zdim podel, vendar Vaju obe ljubim (Tebe in Sonjo, ki je Tvoj drugi jaz) bolj kakor vse na svetu. Brez vaju ne bi mogel živeti.

Za božjo voljo, ne vznemirjaj se zaradi mene (prisegam Ti, da jemljem uso stvar bolj pogumno, kakor si misliš) — toda v svoji ljubezni do mene se gotovo vznemirjaš.

Ne žaluj zaradi teh sto frankov. S tem, kar nam je poslal Majkov, bova imela gotovo dvesto in takoj po svojem povratku bom izvršil neki načrt. Veš da moram pisati Katkovo. Zdaj vem, kaj mu bom pisal. In bodi uverjena, da smem upati na uspeh; že pred tremi dnevi sem na to mislil.

Odpusti mi, Anja, odpusti. Poljubljam Ti noge, odpusti svojemu ničvrednežu. Sonja, Sonja, angel moj, ne vznemirjaj se zaradi mene, kako bom v skrbeh zate! Kaj potem, če bodo štirje dnevi namesto enega? Objemam in poljubljam Te pristrčno, čuvaj Sonjo, čuvaj jo z vsemi silami. Gospodinji in vsem reci, da si prejela pismo in da pridem morda v dveh dneh. Kako pa naj vztrajam brez Vas?

Vendar pa imam delo. Pesnil bom in pisal v Rusijo, Ti pa boš neprestano jokala. Oh, Anja, kaj vse tvegam! Mleko Ti utegne zastati! Ne žaluj zaradi sto frankov, jaz se vračam; oh, da bi kmalu prišel!

Večno sem Tvoj in Sonjin. Poplačal Vaju bom, z ljubeznijo Vaju bom poplačal.

Tvoj F. Dostojevski.

Anja, ne smatraj moje zahteve za sto frankov za blazno, nisem blazen; tudi ne misli, da sem podel: ne bom Te varal in ne pojdem igrat. Samo zaradi gotovosti prosim denarja.

Zdaj bom delal noč in dan. Ko sva lani prispela v Ženevo, sva bila še v slabšem položaju.

PISMO IZ WIESBADENA NA ANO GRIGORJEVNO.

Wiesbaden, petek, 28. aprila 1871.

Anja, rotim Te pri Kristusu, pri najini ljubezni, pri vsej naši bodočnosti, ne vznemirjaj se in beri to pismo do konca. Na koncu boš videla, da ni vsa nesreča vredna takega razburjanja, je veliko dražja kakor cena, s katero je plačana. Torej pomiri se, angel moj, in beri do konca.

Neprecenljiva, draga prijateljica, moj angel z nebes. Gotovo se Ti zdi, kaj se je zgodilo, vse sem zaigral, vseh trideset tolarjev, ki si mi jih poslala. Spomni

se, da si moja edina rešiteljica in da nimam nobenega, ki me ljubi. Spomni se, Anja, da so nesreče, ki nosijo v sebi kazen. Ko pišem, premišlujem, kaj bo s Teboj, kako bo to nate delovalo, in če se Ti je kaj pripetilo! In da me v tem trenutku pomiluješ, mi ne zadostuje, zato me ne pomiluj.

Brzjavoil bi Ti, pa si nisem upal po Tvojem prejšnjem pismu, v katerem praviš, da bi Te to vznemirilo. Kako strašno mi je, če si samo predstavljam, da bi prejela jutri brzjavo: «Piši mi, kako je s Teboj!»*) Ah, Anja, zakaj sem odpotoval!

Stvar je bila taka: Najprej sem prejel od Tebe okrog 1 popoldne pismo, denarja pa ne. Nato sem šel domov in sem Ti napisal odgovor (podlo in surovo pismo, v katerem sem Ti skoraj očitke delal). Bržkone si ga prejela šele v soboto, ker ne greš na pošto pred 4. uro. Oddal sem pismo in povedali so mi, da ni denarja, bilo pa je že dve in pol ure. Ko sem okrog petih šel na pošto, so mi dali denar in na moje vprašanje, kdaj je prišel denar, so mi odgovorili prav mirno, da okrog 2. ure. Zakaj mi niso dali denarja, ko sem bil tam okoli 3? Tedaj bi bil vedel, da mi je čakati do 6 in pol za odhod, in bi se bil podal na kolodvor.

Zdaj, Anja, če mi verjameš ali ne, Ti prisegam, da ne bom več igral. Da mi pa boš verjela, Ti povem vse. Ko sem Te brzjavno prosil za 30 in ne 25 tolarjev, sem hotel še enkrat tvegati pet tolarjev in nič več pod nobenim pogojem. Računal sem takole: Kar mi denarja ostane, ga nesem domov. Ko sem danes prejel 30 tolarjev, nisem hotel igrati iz dveh razlogov: Prvič me je Tvoje pismo razburilo; dovolj mi je bilo, da sem pomislil, kaj bo s teboj (in o tem mislim tudi zdaj), in drugič sem videl danes v snu svojega očeta, toda v tako strašnem stanju, kakor sem ga videl samo dvakrat v življenju, ko mi je napovedal veliko nesrečo; in dvakrat se je sen uresničil. Tudi sedaj, ko se tega spominjam in sanj pred tremi dnevi, da si Ti že osivela, mi srce zastaja. (Konec prih.)

*) Pripomba Ane Grigorjovne Dostojevske: To so bile dogovorjene besede, s katerimi bi mi Teodor Mihajlovič dal vedeti, da je izgubil pri igri in naj mu pošljem določeni znesek.

Vrana. (I. A. Krylov. - Posl. B. V.)

Če nočeš, da bi smešen bil,
stanú se drži, kjer si se rodil.
Priprosti mož ne išče zlahle pri dvorjanih;
in če si palček rojen bil,
se ne vsiljuj pri veličanih,
a pomni vedno, kaj si ti.

∴

Si vrana perja pavjega v rep zasadi
in gre ošabno se sprehajati s pavi
ter misli, da jo bodejo,
sorodstvo in prijateljstvo,
vsi kakor čudo gledali zijavi;
da pavom sestra kdaj je na obraz
in da prišel je zanjo čas,
ko bo Junone dvoru za okras.
In kakšen je bil plod tega visokomerja?
Da pavi so oskubili jo tako,
da je od njih bežeči, kar se da močno,
ne le nobeno pavovo pero,

še njenega ostalo malo perja.
Prišla nazaj je k svojim; toda ti povsem
oskubene sovrane niso več poznali
in jo do gola okljuvali;
in njen domislek se končal je s tem,
da vrane je pustila,
a pava spet ni bila.

∴

Le-tó z dogodkom vam pojasnim basenco:
Marjana, hči trgovca, si je v glavo vbila,
da bi prišla v visoko rodbino.
Imela dote pol je milijona.
Marjana vzame za moža barona.
In kaj je zdaj? Jo gleda nova rodbina
le od strani, ker je rodú meščanskega,
a stara, ker se je k visokim vrnila.
Tako mojá Marjana
ni niti pava niti vrana.

JUGOSLOVENSKE UMETNICE

6.

CIRILA ŠKERLJ — MEDVEDOVA.

Še pred letom dni je vzkliknil kritik, ki je gledal njeno kraljico v Hamletu: „Kako radi bi jo videli kot lady Macbeth!“ Toda gospa Medvedova je pokazala letos v M. A. Moskalovem „Stričkovem snu“, da se je razvijala pravzaprav v smislu Ane Andrejevne, s katero je tako sijajno debutirala 1921. v „Revizorju“. Vselej pa je dokazala, da je igralka, ki je ljubljansko Narodno gledališče potrebuje, in vse njene ženske od Suzane v „Azazelu“ do Madame Pace v „Šest oseb išče avtorja“ so resnične in neigralske. In prav to neigralstvo je značilno za gospo Medvedovo.

Rojena Ljubljanka iz ugledne rodbine, je živela v Novem mestu in Gorici. V Gorici je bila gojenka instituta de Nôtre Dame, v petju pa jo je poučevala znamenita Emma Bagnalasta.

Kmalu nato je bila sprejeta v tretji letnik dunajske „Akademije“, ki jo je po štirih letih absolvirala z odliko. Bila je učenka slovitega Šveda prof. Forsténa. Po končanih študijah je poučevala eno leto solopetje na Glasbeni Matici v Ljubljani, v Gradcu, nato pa je bila angažirana 1918. pri ljubljanski operi. V kratki dobi svojega opernega delovanja je z velikim uspehom pela Olgo (Onjegin), Suzuki (Butterfly), Nikolaja (Hoffmannove p.) Magdaleno (Rigoletto), Orlovskega (Netopir) in Pikovo damo, ki je še danes vsem Ljubljancem v spominu. Kritika je pisala, da je podala, „do najmanjšega detajla skrbno preštudirano partijo, glasovno, v igri in maski vzorno...“ — Toda gospa Medvedova je zapustila opero, ona, ki je še marca 1919. pela na koncertu slavne „Otroške pesmi“, Musorgskega z onim krasnim lirično mehkim, zamoklotemnim nijansiranim glasom, da „se je iz dna njene duše izvirajoča naivna in poredna nagajivost in otroškost sirtnila z pristnostjo pesmi Musorgskega“. To pač lahko verujemo kritiku, saj je sam prof. Forstén pisal ob priki njenega koncerta na Dunaju, da je podala „s svojim notranje doživetim glasom čudovito in inteligentno Brahmsa, Schuberta in Mahlerja.“

V drami je nastopila prvič 1921. in sicer kot gost. Njeni nadaljni uspehi so bili največji v vlogah salonskih dam in ostrih karakterjev. Toda že iz teh uspehov upravičeno sklepamo, da bo dosegla tudi v drugih vlogah enake, če ne še večje uspehe. Saj so bile od občinstva in kritike najtopleje sprejete njene kreacije: Ana Andrejevna (Revizor), igralka (Gardist), grofica Ana (Otok in Struga), kraljica Gertruda (Hamlet), Madame Pace (Šest

oseb), M. A. Moskalovega (Stričkov sen), in dr. Zadnjič je očarala poslušalce s svojim žametnjm pejem v Aristofanovi Lizistrati, kjer je igrala naslovno vlogo.

Povsod pa si je na mah prisvojila s mpatije in spoštovanje, ker je prisrčna, naravna fina igralka, ki operira samo z umetniškimi sredstvi in — dama. Je pa gospa Medvedova tudi mamica dveh srčkanih malih medvedkov, fantka in punčke, ki še nič ne vesta, kaj je trnje in lovor gledališkega življenja, vesta samo, kaj je: mamica. Končam z željo, da bi kmalu vsi oni, ki se še spominjajo njenih „Otroških pesmi“ in nepozabne Pikove dame, dobili priliko, slišati gospo Cirilo tudi v koncertni dvorani.

Fr. Lipah

Kam z našimi dekleti? (Minka Govékarjeva.)

Ko dovrše deklice osnovno, meščansko ali srednjo šolo, tedaj se roditelji v skrbeh vprašujejo: kam sedaj?? Kreniti v tem trenutku na pravo, prav za dotično osebo prikladno, njenim nagnjenjem odgovarjajočo pot, je silno težko in navadno za vse življenje usodno.

Naravno je, da skoraj vsako dekle najraje sledi svojemu, od narave ji določenemu poklicu zakonske žene, matere, gospodinje. Možitveželjnih deklet je «več kot preveč», zakaj bi tega odkrito ne priznali? Žal, da je mnogo premajhno število ženitveželjnih in za ženitev s p o s o b n i h moških. Posledica tega je, da so prisiljene, se posvečati raznim poklicem tudi one ženske, ki ne vrše svojih poklicnih poslov iz pravega, globokega zanimanja, iz notranje potrebe. Toda ali ni tudi med moškimi vse polno takih, ki so izgrešili svoj poklic? Zato bo v bodočem boju za obstanek odločala in zmagovala večja sposobnost, marljivost, trdna, neupogljiva volja, vestnost in resnična ljubezen do dela, nikakor pa ne spol.

Izkušnje nas uče, da je študiranih žen in deklet že mnogo preveč. Danes sili vse v mestne šole, na učiteljišča, v trgovske šole in tečaje, gimnazije in celo na vseučilišča. V praktičnem življenju pa nedostaje mest in služb za večino teh usposobljenih deklet. Absolventke različnih privatnih in državnih šol in zavodov so prisiljene mesece in celo leta čakati na primerne službe ali pa se lotiti dela, čegar zaslužek nikakor ne odgovarja duševnim, telesnim naporom ter finančnim žrtvam njihovih študij. Mnogo pa jih ostaja sploh brez služb ter morajo začenjati iznova.

Učiteljic, poštnih, brzojavnih, železniških uradnic, predvsem pa kontoaristk in bančnih nastavljenk, skratka duševnega ženskega proletarijata je v sedanjem času splošne redukcije velika nadprodukcija. Tako se uprav strahotno množi brezposelnost, ki je pri ženskah večkrat tudi povod moralne propalosti.

Tisoči mladeničev životarijo ob nedostatni plači po pisarnah in raznih uradih, medtem ko bi kot d o b r i, s p o s o b n i obrtniki ali rokodelci našli lepih mest in zadostnega, če že ne obilnega zaslužka. Predsodek proti obrtnemu in ročnemu delu je zašel tudi v vzgojo naše ženske mladine. Hčere trdih kmetov in delavcev silijo v mestne šole v napačni veri, da se v mestu cedí med in mleko; materam deklet srednjih in višjih slojev pa bi se zdelo naravnost sramotno, ako bi jim bile hčere pomočnice gospodinj, voditeljice

kuhinj na kakem velikem zavodu, hotelu, v kaki ugledni hiši, načelnice ali lastnice krojaškega ali drugega obrtnege ateljeja. Saj ne smemo pozabiti, da kdor ima nekaj podjetnosti, višjo sposobnost, samostojnost in voljo, se v vsakem poklicu dviga više. V največji meri pa velja to za katerokoli obrt, ki pravi o njej pogovor, da ima zlato dno.

Zakaj bi se torej naše ženstvo ne posvečalo praktičnim, dobičkanosnim poklicem? Zares dobrih, sposobnih, samostojno ustvarjajočih, iznajdljivih, praktično in teoretično izobraženih šivilj, izvrstnih, modernih, svetovno orijentiranih modistk, iznajdljivih kuharic še vedno primanjkuje. Nobeno delo ni sramotno!

Poglejmo resnici pogumno v obraz! Statistika nas uči, da je v Sloveniji okoli 25.000 brezposelnih. Mnogo je temu krivo nekritično ustanavljanje preobilice nižjih trgovskih šol in takozvanih «hitro kuhajočih» tečajev, — ki vsposablajo mladino le za nižja mehanična šablonska pisarniška dela, — a pomanjkanje višjih strokovnih in temeljito specialnih učilnic za praktične poklice.

Prav je, če si tudi slovesko ženstvo voli višje poklice, kjer se mu nudi prilika, da dokaže neupravičenost klevetanja o ženski duševni manjvrednosti. Toda preden se odločiš za dolgotrajen, težak in drag višješolski študij, poglej dobro vase! Strogo kritično premotri svoje duševne in telesne sile ter še posebej tudi svoje premoženjske razmere. Trezno preudari, ali čutiš v sebi dovolj zanimanja, veselja, dovolj resnobe in krepke volje, da dosežeš svoj cilj. A če si se odločila, tedaj vztrajaj! Obstati sredi pota, ali zadovoljiti se s srednjim, morda celo polovičarskim znanjem, bi bilo sramotno ter silno kvarno ugledu vsega ženskega spola.

* * *

Za Slovenke obstojajo v Italiji sledeči zavodi:

Po dovršenem petem razredu gre deklica lahko na meščansko šolo v Idriji, Tolminu ali Postojni, lahko pa tudi v VI. r. osel.razredne šole v Trnovem ali pri Sv. Jakobu v Trstu. V Trnovem rabi v samostanu tudi stanovanje in hrano. Ko dovrši eno teh šol, se lahko trgovsko izobrazi: zavod v Trnovem ima trgovski tečaj; če popolnoma obvlada italijanščino, gre tudi lahko na ital. trgovsko šole v Trstu ali Gorici. Ako je izredno nadarjena, napravi lahko sprejemni izpit za trgovsko akademijo, od tu pa ji je odprta pot na trgovsko visoko šolo Revoltella, kjer doseže tudi doktorat trgovske vede.

Glede sprejema v I. letnik trg. šole nam je omeniti sledeče: v I. letnik se sprejmejo:

a) brez izpita učenci in učenke, ki so dovršili «komplementarno šolo» novega ali starega tipa, ali obrtno pripravljalno šolo (Scuola di avviamento industriale) ali nižjo realko (slov. v Vidmu), ali meščansko šolo;

b) na podlagi sprejemnega izpita učenci in učenke, ki so prestali vsaj tri leta prej sprejemni izpit v I. razred katerekoli nižje srednje šole.

Za trgovsko akademijo veljajo sledeči predpisi:

V pripravljalni tečaj se vstopi pod istimi pogoji kakor v I. letnik trgovske šole.

V I. letnik akademije, ali po prestanem izpitu pripravljalnega letnika ali na podlagi posebnega sprejemnega izpita (še težjega seveda kakor za trg. šolo), ako je učenec vsaj 4 leta prej preстал sprejemni izpit za kako srednjo šolo.

Vstopi se lahko tudi na podlagi sprejemnega izpita v I. razred kake višje srednje šole. V tem slučaju pa se morajo prestatí morebitni dodatni izpiti!

Za deklice, ki se mislijo posvetiti učiteljskemu stanu, pride v poštev učiteljske v Tolminu.

V I. letnik nižjega oddelka se vstopi lahko po dovršenem 4. razredu ljudske šole na podlagi posebnega sprejemnega izpita.

V I. letnik višjega oddelka takisto na podlagi posebnega sprejemnega izpita, in sicer one, ki so dovršile nižji oddelek ali nižjo realko v Vidmu ali so vsaj 4 leta prej prestale sprejemni izpit v 1. razred nižjega oddelka.

Nižji oddelek ima 4 letnike, višji 3, skupaj 7.

Za vstop v I. razred višje obrtne šole v Trstu (mehanični oddelek in stavbeni oddelek) veljajo slični predpisi kakor za trgovsko šolo.

Sprejemajo se tudi deklice.

Za vstop v oddelek za ročna dela se želi vsaj 8. razred in pa predpisana predizobrazba.

Isto velja za oddelek za ročna dela na obrtni šoli v Gorici.

Nižji tehnični zavod v Vidmu sprejema tudi deklice.

Ako daste deklico študirat v Jugoslavijo, pač doseže lažjim potom visjo izobrazbo, toda tamkajšnji izpiti niso veljavni za Italijo in jih je treba ponoviti na tukajšnjih zavodih v italijanščini.

Tudi v Italiji doseže naša deklica lahko višjo izobrazbo, seveda na italijanskih šolah. Vpišete jo lahko na katerokoli srednjo šolo v Trstu ali Gorici, kjer mora seveda napraviti izpit v italijanščini. Čeprav ne moremo z vsem navdušenjem priporočati ženskega visokošolskega študija, bi vendar bilo dobro, da tudi Slovenke v Italiji sledimo ženam drugih narodov in dosežemo nekatera ženi pristopna višja mesta. Zdravnice, profesorice — zlasti za slovansko filologijo, ki ima že stolico v Padovi, bi bili priporočljivi poklici. Za to pa naj se odloči le ona mati, ki je trdno uverjena, da se ji hčerka ne izgubi v duševnosti drugorodnega življa.

Sicer moramo pa poudariti, da učiteljski in profesorski stan za enkrat nista priporočljiva. Če bodo tako poitalijančevali naše šole, ne bo mesta za slovensko učiteljico in profesorico.

Manj nadarjene deklice lahko stopijo — s 16. letom — v gospodinjski tečaj tomajskega ali trnovskega samostana, kar zlasti svetujemo podeželskim dekletom. Šivilja, modistka, bolniška strežnica lahko dobi ženski primerno mesto. Vendar ne more začeti s tozadevnim učenjem

pred 14. letom. Zato je vsekakor dobro, da nadaljuje 6. in 7. ali tudi 8. razred na kateri izmed omenjenih šol.

Za glasbeni študij imajo naša dekleta precej prilike, bodisi v Trstu ali Gorici, v Glasbeni matici ali na italijanskih zavodih.

* * *

Za Slovenke obstoja v Ljubljani mestna ženska realna gimnazija. Učna doba je 8 let. Pogoji za sprejem so isti kot na vseh gimnazijah.—Mnogo deklet je, ki napravijo prve štiri razrede in takoimenovano malo maturo. Potem gredo na učiteljsiše, k pošti, železnici, v enoletni trgovski tečaj, v dvoletno trgovsko šolo, v gospodinjsko šolo i. dr.

Za dentistke, zobne tehnikarice je tudi treba mature. Usposabljanje se mora najprej 3 leta kot zobotehniška vajenka, nato mora prakticirati 3 leta pri zobozdravniku in potem še 3 leta pri zobotehniku. Vsega skupaj torej 9 let. Potem lahko otvori svoj zobarski atelje. Zobotehniški poklic je za ženske prav prikladen.

Ženske z osemletnim gimn. študijem in maturo se posvete lahko vsem visokošolskim znanostim na univerzi v Ljubljani ali kje drugje. Dobro so se uveljavile ter so pokazale doslej odlične sposobnosti zlasti doktorice medicine, pa tudi profesorice, ki vsekakor spadajo na vse ženske srednje šole. Medicinke imajo precej izgleda na službe po bolnišnicah, Dečjih in materinskih domovih in posvetovalnicah. Kvalificirale bi se lahko kot otroške in ženske zdravnice. Dekle, ki se posveti medicini, mora biti telesno in duševno krepka. — Dalje usposablja gimn. matura ženske za lekarniški študij, farmacevtke so bajé precej iskane in jih za enkrat še ni preveč. — Na drž. trg. akademijo v Ljubljani vstopijo lahko gimn. abiturientke v enoletni abiturijentski tečaj, ki jih usposablja za razne, s trgovino in bankami zvezane poklice. — Razen na žen. realnih gimnazijah smejo ženske študirati tudi na vseh moških humanističnih in realnih gimnazijah. Vendar je njih število omejeno.

Dvoražredne drž. trgovske šole so v Ljubljani, Mariboru in Celju. Sprejemajo se vanje absolventke meščanskih šol ter z malo maturo na srednjih šolah. Absolventke teh šol lahko pridejo v trgovine in industrijska podjetja kot kontoristke, knjigovodkinje, blagajničarke, korespondentke i. dr.; dalje v drž. pisarniške službe, kjer jih uvrščajo v III. kategorijo. Študija trg. šol ter raznih trg. tečajev ni priporočati, ker je že danes najmanj $\frac{2}{3}$ trgovskih naobražencev brez službe.

Drž. 4letna trgovska akademija v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Splitu usposablja temeljiteje za podobne poklice ter vzgaja trgovce in podjetnike. Izgledi so še slabši, ker trg. in industrijska podjetja pogosto jemljejo raje cenejše, dasi manj šolane moške moči. Po bankah je pa itak vse prenapolnjeno.

Ženskih obrtnih šol je v Jugoslaviji več, v Ljubljani, Mariboru itd. Ženska obrtna šola obsega tri strokovne oddelke, in sicer za šivanje perila, za izdelovanje oblek in za vezenje. Vsak oddelek ima po dva letnika,

poleg teh dveh pa še takoimenovani ateliješki letnik, ki je neobvezen in namenjen nadaljnji in višji teoretski in praktični izobrazbi absolventkam II. letnika. — Namen te šole je, izučiti deklince praktično v eni izmed navedenih obrtnih strok; pouk se pa razteza tudi na splošno izobrazbo in gospodinjstvo. Ugodnosti: Odhodno izpričevalo oddelka za šivanje oblek in oddelka za vezenje nadomešča dokaz o pravilnem dovršenju učne dobe (učno izpričevalo oz. pomočniški izpit) in daje pravico do izvrševanja krojaškega, na izdelovanje otroških in ženskih oblek omejenega obrta, oz. do obrta zlatega, srebrnega in bisernega vezenja. Sprejemni pogoji: dovršena ljudska šola in dopolnjeno 14. leto.

Razen tega imajo ženske z malo srednješolsko maturo tudi pristop na 4letno višjo stavbarsko in višjo strojno šolo. — Tudi vstopijo lahko na druge oddelke srednje tehniške šole, n. pr. v javno risarsko in modelirsko šolo i dr. Za natančnejše pogoje se je obrniti na ravnateljstvo.

Mnogo premalo se pri nas goji pletarstvo. Drž. pletarska delavnica za košarstvo v Sloveniji je priključena vodstvu tehniške srednje šole v Ljubljani. Učna doba za izvrševanje samostojnega pletarskega obrta traja 3 leta. Ali ta šola, žal, nima pravih učencev. Strokovna učitelja ima dva. Učna delavnica šteje danes samo 2 učenca v I. letniku, ki bosta utegnila to šolo redno absolvirati. Vsi ostali učenci so invalidi, ki imajo samo praktičen pouk. Razumljivo je zato, da so pletarski izdelki v Sloveniji še prav na nizki stopinji in se izdelujejo le priproste stvari, dočim se finejsi predmeti uvažajo od drugod. V samostojni, temeljito naučeni pletarski obrti bi našla marsikatera ženska lahko lep vir dohodkov. Vrbovja je v izobilju, treba bi bilo samo skrbeti za racionalno vrborejo v bodočnosti ter za boljše surovine. Spretnейše ženske roke in gracija v okusu bi bile prav poklicane, da izpolnijo to vrsto industrije.

Gospodinjske šole. Za meščanska dekleta so v Ljubljani na Mladiki in pri Uršulinkah, dalje v Trbovljah, na Jesenicah, v Mariboru («Vesna») in Ptujju «Mladika») enoletne, po večini občinske oz. mestne gospodinjske šole. Razun tega je še v ljubljanskem Marijanišču kmetijska gospodarsko gospodinjska šola. — Pogoji za vstop v gospodinjske šole: Dovršeno 16. leto, dalje je želeti dovršeno meščansko šolo ali 4 razrede srednje šole, ker sicer učenka skoraj ne more docela slediti pouku. Poleg kuhanja in vseh praktičnih gospodinjskih poslov se poučuje: zdravstvo, kalkulacija, nauk o živilih, računstvo, državoznanstvo, spisje i. dr.

Na Gospodinjski šoli Mladike v Ljubljani se izobrazí vsako leto tudi par strokovnih učiteljic za gospodinjske šole. To so navadno šolske učiteljice, ki dobe za daljšo dobo dopust. Po enoletnem gospodinjskem tečaju morajo še eno leto na gospod. šoli prakticirati; tretje leto je posvečeno po največ teoretičnim študijam in domačim nalogam. Koncem tretjega leta morajo polagati izpit.

Državne gospodinjske šole ni v Jugoslaviji nobene, kakor tudi še ni zavoda, na katerem bi se vsposobile učiteljice za ženske obrtne šole.

Odločilni faktorji pa se trudijo, da se čimpreje ustanove. — Ker bo v bodočnosti vsekakor uvajen tudi v učni načrt ženskih meščanskih in menda celo žen. osnovnih šol pouk o gospodinjstvu in kuhanju, je posečanje gospodinjskih šol ter *temeljita* naobrazba vseh v to stroko spadajočih predmetov priporočati. Učnina in odškodnina za hrano in stanovanje je znašala letošnje leto v Ljubljani. Gospodinjski šoli mesečno 1200 Din. — Absolventke enoletnega gospodinskega tečaja, ki imajo veselje do kuhanja in gospodinjstva ter so se v teh poslih res dobro izučile, lahko dobe prav ugodne in ne pretežke službe gospodinj ali učiteljic-kuharic po raznih uglednih internatih, bogatih zasebnih rodbinah, zavodih, hotelih i. t. d. V Srbiji, Bosni in Hrvatski je veliko povpraševanje po takih močeh, in zlasti Slovenke uživajo ondi ugled resnih, sposobnih in vestnih delavk ter so vedno dobrodošle.

Konservatorij Glasbene Matice v Ljubljani ima dva oddelka: glasbeno šolo (4 razredi) in konservatorij (6 let). Za sprejem v Glasbeno šolo je treba posluha; za sprejem v konservatorij pa predelano tvarino štirih let Glasbene šole. Iz splošne izobrazbe je potrebna najmanje mala matura srednje šole. V konservatoriju se poučuje solopetje, klavir, gosli, viola, čelo, kontrabas ter razni drugi glasbeni instrumenti; poleg tega še kot stranski predmet glasbena zgodovina, harmonija, nauk o instrumentih, fiziologija govora in oblikoslovje. Kot glavni glasbeni predmet si izbere učenec poljubno solopetje ali kak instrument. — Po treh letih konservatorija se slušateljica lahko prihlasi za državni izpit iz glasbe na osnovnih, srednjih in strokovnih šolah (II. kat.) — Absolutorij konservatorija po šestih letih je enak študiju na akademiji.

Glasbeno nadarjenim mladenkam je nujno priporočati učenje vijoline na konservatoriju kot glavni predmet, s petjem kot stranskim predmetom. Te absolventke imajo lepo bodočnost. Tudi klavirske učiteljice, razume se, da popolnoma izšolane, za nekaj let še lahko dobe službe. Glasbenikov in glasbenih učiteljev docela nedostaja v Srbiji in Bosni. Tudi v raznih orkestrih je vedno dovolj praznih mest za konservatoriste; a služiti morajo še posebej, ker so slabo plačani. Da Slovenci še nimamo dovolj opernih pevk, je splošno znano.

V Ljubljani v Zavodu za socialno higijensko zaščito dece, Lipičeva ul. (šef dr. M. Ambrožič) obstoja *enoletna teoretično-praktična šola za dečje dispanzerske ali skrbstvene sestre*. Te sestre prideli država posvetovalnicam za matere, ki se sčasoma otvorijo po vseh večjih, zlasti industrijskih krajih. Za sedaj je taka posvetovalnica v Ljubljani, Trbovljah in Mariboru. Učna doba za skrbstvene sestre traja od januarja do konca leta. Zaradi pretesnega prostora je sprejetih letno le 15-20 gojenk. Za šolo se zahteva meščanska šolska ali tej odgovarjajoča izobrazba. Predavajo v njej najodličnejši ljubljanski zdravniki. Skrbstvenih sester za sedaj še primanjkuje, tembolj ker dobe lahko lepa mesta k otrokom odličnih rodbin, zlasti v Srbiji in na Hrvatskem.

«Crveni Krst» v Beogradu vzdržuje pod nadzorstvom ministra narodnega zdravja *školu za nudilje* (čuvarice zdravja). Učna doba 2½ leta. Kandidatka ne sme biti mlajša nego 18 in ne starejša kot 30 let. Sprejete kandidatke imajo v šoli brezplačno stanovanje in popolno oskrbo in prvo leto mesečne podpore po 100 Din. Absolventke te šole se sprejemajo v bolnišnice v državno službo, v II. kat. drž. uradnic. Šolsko leto se začne s 1. sept. Šolanje je jako strogo in morajo učenke prakticirati tudi v vojaških bolnišnicah. Predizobrazba: vsaj 4 razredi srednje šole ali meščanska šola.

Amerikanska misija («American Commission to Serbia», Beograd, Kralja Milutina ul. 48) vzdržuje v Valjevu za absolventke osnovne šole šestmesečne brezplačne tečaje za bolniške strežnice. Ob šoli sprejemata tudi Slovenke, ako se priglasijo.

Zares spretno in podjetno frizerke bi se lahko osamosvojile ter odprle svoje ateljeje. — Ženske črevljarice, knjigovezke, krznarice, fotografke tudi že imamo, a le posameznice. V teh poklicih bi si torej še lahko našle ženske dober zaslužek. *Perfektne* slovenske in nemške stenografke, ki so obenem tudi spretno tipkarice in ki znajo zares dovršeno slovenski, hrvatskosrbski, nemški in italijanski jezik, najdejo službe izlahka. Večkrat čitamo po ital. listih, kako dolgo iščejo velika podjetja prvovrstne stenografe in korespondentke, popolnoma zmožne italijanskega, jugoslovenskega in nemškega jezika. Taki lahko dobe v Italiji sijajna mesta.

Težak, obupen boj za obstanek bije naše ženstvo. Vendar velja tudi še danes Valentin Vodnikova:

Išče te sreča, um ti je dan;
našel jo bodeš, če nisi zaspan.

Narodni. (Zvona Primčeva.)

I.

Solnce tone za goré,
deklica čez polje gre.
Mak med žitom se žari,
prepelica pedpedi.

Solnce je za goro šlo,
njej pa je hudó, hudó...

II.

Fantje gredo skozi vas,
vriskajo tako na glas.
Dekle okence zapre
in z zaveso ga zastre:

„Če bi vedel, kaj bi del,
ker je rožmarin zvenel —?“

Meditacija. (Marijana Kokaljeva.)

Tam ob oknu sem slonela,
že se je lemnilo,
v srcu mnogo sem trpela;
„Kdaj se bo zdanilo?“

„Kdaj se bo zjasnilo?“
Veter pel je divje,
zjutraj solnce je svetilo
a na drevju — ivje.

Na kongresu Internacionalnega Ženskega Saveza v Washingtonu. (Alojzija Štebijeve.)

I.

Internacionalni Ženski Savez (International Council of Women, Conseil International des Femmes, Internationaler Frauenbund — tako se oficijelno imenuje ta organizacija) je ena izmed najstarejših ženskih mednarodnih organizacij, saj je bila ustanovljena že leta 1888. Zasnovana je na ideji, da se doseže blagor človeštva le na ta način, ako zavlada med poedinimi narodi večja enotnost v mišljenju, čustvovanju in stremljenju. To enotnost, katere seveda ne more vzpostaviti samo ena organizacija, hoče pospešiti Int. Ž. S. potom nacionalnih ženskih savezov, ki so združeni v njem pod geslom: «Stori drugim le to, kar želiš, da store tudi tebi». Internacionalni Ženski Savez je do svetovne vojne s tem geslom in s svojim ciljem izvršil ogromno delo na polju mednarodnega zblizanja in spoznavanja, toda po svetovni vojni so ga prekosile druge internacionalne organizacije z revolucionarnostjo idej in s svežim poletom v delu. To je povsem razumljivo. Do svetovne vojne je bila ideja o internacionalnem delovanju zasmehovana, omalovaževana in vse, kar se je delalo v tej smeri, je bilo pravo, težko pionirsko delo. Vsled tega se je izražalo to delo več ali manj le v resolucijah, v osebnem spoznavanju, v dobrih željah. Svetovna vojna je pokazala, da so bili praktični rezultati internacionalnih organizacij prav neznatni; po vojni je vsakdo spoznal, da je težišče internacionalnih stremljenj v akciji, a ne v resolucijah. Kdor le površno pozna delo v društvih, ve, kako težko je zanesti vanj novega duha. In tako je tudi Internacionalni Ženski Savez sicer obdržal svoj značaj kot organizacija nacionalnih korporacij s stremljenjem po mednarodnem delu in zblizanju, a v praksi — z neznatnimi izjemami — ostaja pri sklepkih, nasvetih, željah. Internacionalni Ženski Savez ni znal pritegniti v svoj krog novih žen z bistrim pogledom za potrebe novega časa, ki bi mu dale novo smer, in v vsej njegovi organizaciji se slej ko prej čuti, da prevladuje duh anglosaškega naroda. S tem nočem reči, da bi bili mali narodi v njem naravnost zapostavljeni, toda oni občutijo, da se njihovim problemom posveča premalo pažnje; mali narodi so izredno važen faktor v internacionalnem življenju, zlasti če so zavestni in željni popolne svobode, in zato je povsem napačno, ako se ne posveča njihovim problemom dovolj pozornosti. To nam je dovolj jasno pokazala povojna doba. Internacionalni Ženski Savez uravnava svoje delo po merilu velikih narodov, a ima premalo razumevanja za narode, ki si šele z naporom krčijo pot v internacionalni svet. Ta vtisek sem imela pri vseh razpravah na kongresu in sem potem nehote morala primerjati washingtonski kongres s kongresom Internacionalne Feministične Alijanse I. 1923. v Rimu. Rimski kongres je bil mnogo bolj svež, imel je mnogo več pravega internacionalnega duha in je bil zato za nas večjega pomena, ter končno bil je tudi mnogo bolje organiziran. Kljub temu je bil washingtonski kongres za jugoslovensko delegacijo velikega pomena, ker nam je bila dana prilika, da spoznamo ob tej priliki vsaj nekaj ameriškega življenja.

II.

Narodni Ženski Savez v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev je delegiral na washingtonski kongres, ki je zboroval od 4.—14. maja 1925, sledeče delegatkinje: Milena Atanackovičeva, tajnico Saveza kot namestnico predsednice U. Ž. S. gospe Delfe Ivaničeve, Adelo Milčinovičeva iz Zagreba, Spaso Adjemović-Lekovo (ki živi v Washingtonu), in Alojzijo Štebijevo iz Ljubljane. Tej oficijelni delegaciji, katere predsednica je bila Milena Atanackovičeva, se je pridružila še gospa Milica Krstičeva arhitektinja iz Beograda, in gospa Zora Lazarevičeva iz Beograda, ki je bila baš za časa kongresa s svojim možem v Ameriki. Washingtonski kongres je bil po redu sedmi kongres Internacionalnega Ženskega Saveza. Na kongresu je bilo zastopanih 39 na-

rodnih ženskih savezov, delegatij je bilo okolo 200. Zelo številno so bile zastopane Anglija, Francija, skandinavske dežele ter severna in južna Amerika. Zastopane niso bile Indija, Rusija, Turška, kjer še ne obstoje nacionalni ženski savezi. Indija in Turška pripravljata ustanovitev teh savezov, a Rusija vsled svoje politične konstelacije najbrže ne misli na to. Internacionalno Feministično Alijanso je zastopala na kongresu nje predsednica, gospa Ashby. Internacionalni birô dela iz Ženeve je poslal gospo Marto Mundtovo. Tudi Društvo narodov in internacionalni urad za zaščito dece sta bila zastopana po posebnih delegatinjah.

Zborovanje kongresa je bilo urejeno sledeče: 4. maja dopoldne so bile seje upravnega odbora, upravnega odbora in predsednic komisij skupaj ter eksekutivnega odbora (eksekutivni odbor tvorijo upravni odbor, predsednica stalnih komisij in vse predsednice narodnih ženskih savezov). Istega dne popoldne in naslednji dan so bile seje komisij. Internacionalni Ženski Savez ima sedaj 11 stalnih komisij, in sicer: komisijo za finance, časopisje, mir in arbitracijo, zakone in zakonski položaj žene, volivno pravico in državljsanske pravice, enako moralo, zdravstvo, vzgojo, emigracijo, ženske poklice in zaščito dece. Vsako komisijo vodi za dobo petih let predsednica, ki je izvoljena na kongresu in katere naloga je, da dobi v petletni perijodi — kongresi Int. Ž. S. so vsakih pet let — od nacionalnih ženskih savezov potreben materijal. Zato mora vsak nacionalni ženski savez določiti za vsako komisijo po enega člana.

6. in 7. maja dopoldne in popoldne ter 8. maja predpoldne so bile seje kongresa samega, na katerih so se čitala poročila tajnice in blagajničarke, poročila nacionalnih savezov ter so se sprejemale resolucije poedinih komisij. V nedeljo 10. maja so bile priredile Američanke «Materinski dan» in so odpadle prireditve kongresa. 11. in 12. maja so bile zopet seje kongresa ter volitve nove uprave, 13. maja seje stalnih komisij, kjer so se določili programi za delo za novo poslovno dobo, 14. maja je bil zaključek kongresa ter seje novoizvoljene uprave ter eksekutivnega odbora, ki je določil Dunaj kot mesto, kjer bo l. 1930. zboroval kongres, ter Pariz in London, kjer se bo sestel eksekutivni odbor dvakrat na seje.

Nemogoče je, da bi v tem članku podala podrobno poročilo o sejah komisij in kongresa. Težišče dela Int. Ž. S. je delo za mir. Želja po trajnem miru, volja poedinih savezov, da čvrsto delujejo za visoki cilj — to je zvenelo iz vseh govorov, iz vseh resolucij. Tudi v pretekli poslovni dobi je bilo usmerjeno delo Saveza skoraj izključno le na to, da se najde najboljša pot za skupno delovanje vseh nacionalnih savezov pri reševanju tega važnega in velikega problema. Int. Ž. S. je energično nastopal pri Društvu narodov, katerega smatra za oficijelni center dela za mir in razorožitev, da pritegne k svojemu delu tudi zastopnice internacionalno združenega ženstva. Da je Savez imel tukaj uspeh, to je ena izmed njegovih največjih zaslug. Gospa Chaponnière-Chaix (ki je bila od 1920.—1922. predsednica Int. Ž. S.) je bila od Društva narodov večkrat povabljena, da se udeleži njegovih sej, tako plenarnih kakor tudi sej odsekov. Seveda ni imela pravice glasovanja. Int. Ž. S. je bil pozvan od Društva narodov, da imenuje svojo zaupnico v posvetovalnem odseku proti trgovini z dekleti. Predlagal je predsednico francoskega narodnega ženskega saveza, gospo Avril d' Sainte-Croix. Predlog je bil sprejet od Društva narodov. Prav tako se je posrečilo Int. Ž. S., da je dobil v odboru za zaščito dece, ki je priključen Društvu narodov, svojo zastopnico v osebi gospe Eleanor Rathbone iz Anglije. Poleg teh oficijelnih zastopnic, ki jih ima Int. Ž. S. v Društvu narodov, so pa poedine vlade imenovale mnogo žen, ki delujejo tudi v Int. Ž. S., da jih zastopajo v poedinih odsekih Društva narodov. Urugvajska vlada je poslala kot svojo zastopnico v odsek proti trgovini z dekleti gospo dr.ico Paolino Luisi, tajnico urugvajskega nar. ženskega saveza, Zedinjene države so imenovale za isti odsek Grace Abbottovo, ki je upravna članica saveza Zed. držav; na konferencah Internacionalnega biroja dela v Ženevi so bile vladne delegatije Betzy Kjelsberg, predsednica norveškega nar. ženskega saveza, Karolina Carmichad, predsednica nar. ženskega saveza v Kanadi itd.

Na pobudo Int. Ž. Saveza je bila v maju l. 1924. v Wembleyju internacionalna konferenca onih internacionalnih ženskih organizacij, ki imajo v Londonu svoj sedež. Ta konferenca je obravnavala temo, kako bi se v bodoče preprečile vojne. Na konferenci, ki je imela velik uspeh, so govorili priznani socijalni delavci, žene in moški in več nacionalnih savezov je dobilo po tej konferenci vzpodbudo za prireditev enakih skupščin v svojih deželah. Z ozirom na to, da se je Int. Ž. S. tako trudil, da zanese idejo o vzpostavitvi trajnega miru med široke mase ženstva, je bil na washingtonskem kongresu z navdušenjem sprejet predlog, da se predlaga Int. Ž. S. za Nobelovo nagrado za mir. Tozadevno resolucijo so podpisale vse predsednice prisotnih nacionalnih delegacij.

Velik del razprav na washingtonskem kongresu je bil posvečen finančnemu vprašanju Int. Ž. S., zlasti prispevku nacionalnih savezov. Int. Ž. S. izkazuje deficit in se ima edino zahvaliti svoji predsednici, Lady Aberdeenovi, da je vršil svoje delo kljub temu nemoteno, ker so skoraj vse številne publikacije njegove izšle na njene stroške. Sprejet je bil predlog, da se poviša število podpredsednic od 6 na 8 z ozirom na to, da se je povišalo od l. 1920. dalje število včlanjenih savezov od 28 na 39.

Predlogi različnih komisij, ki so bili sprejeti na kongresu kot vodila za bodoče delovanje nacionalnih savezov, so več ali manj zahteve, katere stavijo žene vsepovsod, kjer še niso v državljskih pravicah izenačene z moškimi in kjer se ženino delo še ne upošteva in ceni enako kakor moško delo. V tem oziru imajo ameriške žene izmed vseh ostalih najboljše stališče, ker zanje ne postojе razlike v zakonih. Komisija za vzgojo priporoča nacionalnim savezom, da delajo na to, da bo čtivo za šolsko mladino prežeto z mirovno idejo, ker mladina od danes je narod, ki bo jutri odločal o svoji usodi in o usodi sosednih narodov. V isti komisiji je bil z veliko večino odklonjen predlog, da naj se uvede esperanto povsod kot internacionalni občevalni jezik. V tej komisiji je bila izredno zanimiva debata o tem: ali je delo v hiši zgolj delo žene in je zato potrebno, da se pripravijo le dekleta za to delo. Prevladalo je mnenje, da takozvano gospodinjsko delo ni niti delo le za žene, niti delo le za moške, temveč delo žene in moža — humans work, človeško delo in je vsled tega potrebno, da se upozna s tem delom mladina obojega spola. V komisiji za zaščito dece je obvladala vse druga debata o sledečem vprašanju, katero je sprožila gospodična Wilsonova, hčerka bivšega predsednika Zedinjenih držav, Wilsona: kot aksiom v socijalno zaščitnem delu naj velja, da se mora vsepovsod oskrbovati zapuščena in osirotela deca le v rodbinah, a ne več v posebnih zavodih. Debata je bila dolga in na koncu je bil predlog odklonjen. Predlogi te komisije naročajo nacionalnim ženskim savezom, da posvečajo največjo pažnjo vprašanju o zaščiti dece in mladine. V komisiji za žensko delo se je zopet poudarjalo, da mora dobiti žena pristop k vsakemu delu, za katero je fizično in duševno sposobna in da mora biti baza za njeno delo enaka plača s plačo moških, ako vrši enako delo. V tem pogledu namerava izvesti komisija tudi v bodoči petletni perijodi ankete, da dožene, ali so žene izenačene z moškimi v plačah. V izseljeniški komisiji se je mnogo govorilo o trdih predpisih Zedinjenih držav za izseljenike. Ameriške žene so sporočile, da so že pričele pri svoji vladi akcijo v tem oziru, da se bo dovolilo vseljevanje ženi in otrokom izseljeniku brez ozira na kvoto, torej preko kvote in da se bodo omejili pregledi. Ameriškim ženam se je pridružil v tem pogledu Int. Ž. S. in upati je, da ne bo ostal napor brez uspeha.

Pri volitvah je bila izvoljena Lady Aberdeenova — 78letna žena — ponovno za predsednico (sedaj že tretjič); izmed 8 podpredsednic sta naši znanki gospa Blaminkova, predsednica Čehoslovaškega Narodnega Ženskega Saveza (ki je bila izvoljena tudi za predsednico stalne komisije za žensko volilno pravico), in gospa Cantaeuzen, bivša predsednica Ženske Male Antante. Jugoslovenke smo tudi dobile svojo zastopnico v upravi Internacionalnega Ženskega Saveza, in sicer gospodično Ano Hrističevo, ki je bila izvoljena za tajnico. Ona živi stajno v Londonu in bi imela tako priliko, da se udeležuje vseh sej Saveza, ki ima svoj sedež v Londonu.

(Dalje prih.)

Naša narodna umetnost. (Po Zlati Kovačević-Lopašičevi.)

Janica Ključec,

nar. vezilja-umetnica v petrinjski „Udrugi“.

Najvažnejša panoga jugoslov. domače umetnosti je tekstilna, to se pravi v tkaninah in vezenju. Razsežnost in čudovito dovršenost te stroke si moremo razlagati le z ozirom na zadružno uredbo naših pradedov.

Nekdanje drobne vezenine so delale povečini mlade žene in dekleta. Učile so se vezenja pri svojih materah; ko so se potem poročile — navadno s 15. ali 16. letom, so bile še premlade za gospodinjstvo, pa so v novem domu poleg lajših hišnih poslov le predle, tkale in vezle, dokler se ni začelo poljsko delo. V stari dobi je bila žena brezpravno neznatno bitje in se ni smela zanimati za nobeno stvar izven doma. Ni čuda, da ji je vezenje izpolnjevalo vse življenje. Tu je bila žena v svojem kraljestvu, tu se ni čutila manjvredne od moža. Zato je bila v tem tako velika!

Hrvatsko vezivo je bilo pred kakimi 150 leti na vrhuncu. Do takrat ni še nanje vplivala tujina, seljanka si je sama zamišljala in risala vzorce; poznejšim izdelkom pa se pozna vpliv vzorcev in zato niso več tako lepi. Hrvatice — kakor povečini tudi druge Jugoslovanke — so vezle z volno, svilo in bombažem, večkrat tudi z zlatom. Te narodne vezenine lahko razdelimo v dve vrsti: po štetju nitk ali po pismu t. j. po risbi. Nitke so štejele na lanenem ali konopelnem platnu, vzorci so geometrični; vezivo po pismu pa ima za temelj pravi kot, okoli katerega se grupirajo okraski. Naši narodni ornamenti so ploski, a nikdar ne perspektivni; zato je docela nepravilno in zgrešeno, ako hočejo moderne vezilje izpopolniti narodne motive s posnemanjem

Vsak narod je imel v davnini svojó ljudsko umetnost, bodisi v pesništvu ali v glasbi, v kiparstvu ali tkaninah. Ona umetnina, katera ima svoj osnutek v narodovi duši, vedno vpliva na nas s posebno silo, saj dokazuje narod potom nje svoj posební okus, svoj zmisel in pojmovanje za obliko in sestavo barv.

Malokateri narod pa je ustvaril v daljni prošlosti toliko dovršenih narodnih umotvorov kakor baš Jugoslovani. Skupno sta gojila umetnost mož in žena: stari guslar, ki živi še danes, je že pred sto in sto leti prepeval bisere narodne poezije; žena pa, ki je živela le domu, je ustvarjala na platnu tako krasne vzorce, da vzdržujejo svojo umetniško veljavo še danes in uspešno tekmujejo z najdrznejšimi izumi moderne tkalne tehnike. Angležinje, Francozinje, Nemke, Skandinavke i. dr. hodijo leto za letom na Hrvatsko, Srbsko in Bolgarsko, študirajo tam narodne tkanine in vezenine ter izdajajo ogromne vsote za nabava izvirnih ročnih del.

Kako pa to, da je baš jugoslovenska roka mogla ustvariti umetnine trajne vrednosti? Vsekakor se razodeva v teh delih tudi položaj domovine, ki veže zapad z iztokom, kjer je bila zibelka dveh prastarih visokih kultur: grške in rimske. Zato temelji kultura našega naroda na čvrsti, stari in dobri podlagi tradicije.

cvetič, kakor so v prirodi. Prava hrvatska narodna vezenina ne pozna senčenja in prehoda barv, ornamenta so vedno štilizirani, nikoli ne naturalistični.

Še starejšega izvora kot vezivo pa so tkanine, ki imajo že v tkan vzorec in so neverjetno trdne. To so v prvi vrsti platneni izdelki. Po goratih krajih, kjer goje drobnico, pa še sedaj proizvajajo volnenc tkanine in vezenine. Žena striže ovce, prede, tke in barva volnenino s trdnimi organskimi barvili, katera pozna narod že davno. Kmetice so že od nekdaj tkale preproge (čilime), s katerimi so pregrinjale postelje, ogrinjale sebe v dežju, pokrivalo mrliča, pogrinjale si v cerkvi pod kolena. Zanimivo je, da so čilimi glavni del nevestine bale. Širom zunanjega sveta so znani slavonski, zlasti pa pirotski čilimi iz Srbije.

V naših starih tkaninah in vezeninah opazimo izrazit simbolizem: vsak okrasek, vsaka razvrstitev barv ima svoj pomen. Zato nosi žena ob raznih prilikah razne barve. Pečo, vezeno v rdeči barvi, nosi žena takoj po poroki; v njej gre drugo jutro po vodo, imenuje se «jutrnjica»; na poseben način je vezena «zibkarica», t. j. prt, s katerim pokrije mati novorojenčka; «Vilovan» je prt, s katerim pokrivajo mrliča itd. Dragoceno ženino delo, v katero polaga vsa svoja najlepša čuvstva, čuva in spremlja človeka od zibke do groba, v radosti in tugi.

Da ne preplavijo moderni industrijski izdelki tudi naše zemlje in ne zamore prastarih zdravih, trpežnih in okusnih domačih izdelkov, skušajo društva na pobudo izobraženih domoljubnih žen zaježiti val tvornic in rešiti narodno umetnost pogina. Na Hrvaškem deluje «Ženska udruga» v Zagrebu in v Petrinji. V obeh društvih proizvajajo opremo za boljše mestne domove. Po vaseh imajo stare narodne vezilje in tkalke, ki vezejo in tko na temelju prastarih del in motivov. Ti izdelki žanjejo po svetovnih razstavah izredno hvalo in slavo; hladni zapadni narodi in Amerikanci jim dajejo prednost pred najfinejšimi modernimi tvorniškimi izdelki. Tako so dobili naši izdelki prvo nagrado v Torinu, kjer so bile razstavljene narodne umetnine iz vsega sveta. Letos je v Parizu izložba dekorativne umetnosti, gotovo bodo imele naše vezenine in tkanine zopet lep uspeh.

Skupina narodnih tkalk in vezilj pri «Ženski udrugi za narodno tkivo in vezivo» v Petrinji.

IZVESTJA

NAŠE DELO

II. Razstava ročnih del ženskega dobrodruženja v Trstu. (20.—23. VI. 1925).

Poldruge leto nas loči od prve slične razstave Ž. D. U. v Trstu in upravičena je bila naša radovednost, kaj nam prinese II. razstava in da li se bo pokazal razvoj s toliko vnmemo zapričetelega dela. — Mnogo je bilo obiskovalk in njihova mnenja so bila različna. V veliki telovadnici so prišla posamezna dela vsa bolj do veljave, skupni vtis je bil pa mogoče ugodnejši na prvi razstavi, ki se je zdela, v manjšem prostoru, bogatejša. Bilo je tedaj vse bolj na kupu in je prišel tako celotni vtis do večjega učinka.

Dela so se to pot razstavila po tečajih; v splošnem je bilo opaziti, da je imela II. razstava v glavnem namen, pokazati delo tečajev, in zato je bil marsikateri krasen in dovršen izdelek, ki so ga napravile članice izven tečajev, potisnjen v ozadje, da je dal prostora skromnemu otroškemu delcu. S tem gotovo ni bil povzdignjen učinek razstave, pač pa je vodstvo dokazalo, da se ne lovi za efekti, ampak hoče biti zvesto svojemu programu. Žal le, da ni bilo mogoče razstaviti vsega, kar se je izdelalo v tečajih, ker učenke, po pretežni večini iz siromašnih slojev, šivajo predvsem koristne stvari, ki jih takoj tudi vporabljajo.

Izredno veliko število je bilo razstavljenih pletenih in kvačkanih volnenih jopic, bluz, moških telovnikov, otroških oblek in velikih šalov v vseh barvah. V tem sta odnesla prvenstvo tečaja Sv. Križ in Prosek-Kontovelj, ki sta se sploh odlikovala po veliki množini razstavljenih del v najrazličnejših tehnikah.

Rojanski tečaj je imel večinoma belo vezenje, pa tudi lepih belih oblek z nar. motivi, modernih in okusnih volnenih oblek, blazin itd.

Svetojakobski tečaj je imel tudi letos lepa dela, toda v presenetljivo majhnem številu. Je to ravno tisti tečaj, pri katerem pride najbolj do veljave gorenja naša opazka glede učenk iz siromašnih slojev, ki si šivajo povečini le najpotrebnejše stvari. S pohvalno moramo omeniti tečaj v Klancu, ki spada med zadnje ustanovljene, a je pokazal že lep uspeh. — Koprivski tečaj ni dal veliko del; obstoji še le par mesecev in je začel s krpanjem in šivanjem stvari za vsakdanjo rabo. Vendar moramo pohvalno omeniti izdelavo in dober okus razstavljenih del. — Svetioivanski tečaj se je odlikoval po pestrosti del najrazličnejših tehnik in je pokazal res lep napredek. Posebno nas je presenetila

spretnost nekaterih mladih deklet iz oddeljene Bazovice, katerih dela so delala čast svetoivanskemu tečaju.

Barkovljanski tečaj, ki spada tudi med najmlajše, je imel po pretežni večini belo vezenje.

Pogrešale smo škedenjski tečaj, ki je še pred letom dni štel tako lepo število obiskovalk. Tudi izmed posameznih članic se je odzvala le ena sama članica in sicer s prekrasno izdelanim storom. Čudimo se, da se niso odzvale tudi druge članice, ker vemo, da je gotovo tudi v Šklednju isto zanimanje in ljubezen do ročnih del kot drugje v naši okolici.

Izven tečajev je razstavilo to pot le malo članic svoja dela, večinoma belo vezenje, zavese, posteljne odeje, prte i. dr. z vbodom rišelje in angleškim vbodom, z všitimi idrijskimi čipkami itd.

V izrednem številu so bila zastopana dela v usnju in kovinski plastiki, ki so vzbujala splošno pozornost. Razne škatlje, vaze, krožniki, albumi, blazine, okvirji, velik zaslon i. dr. Gdč. Anica Martelančeva, ki je razstavila ta dela, skuša uvesti tudi pri teh tehnikah narodne motive, n. pr. cinasta škatlja v srbskem slogu, usnjata škatlja z istrskim pastirčkom, zaslon po motivih iz onega Sičevega albuma, ki vsebuje okraske na kozuhih. V tem oddelku je razstavila tudi ga. Lela Mirkova lepo pisalno mapo. — Sodeč po zanimanju, ki so ga vzbudila ta dela, se lahko nadajamo, da se bo marsikatera oprijela te vrste ročnih del in da bo na prihodnji razstavi zastopanih več razstavljalok nego letos.

V splošnem se je opazil napredek v vezenju, večji zmisel za razumevanje tehnike in boljši okus. Tupatam je sicer motila disonanca barv. Blago za barvasta ročna dela mora biti izbrano v bolj medlih, ne pa izrazitih barvah. Izbrati moramo svetlo-sivo, svetlorujavo, svetlovijoličasto itd. Na blagu takih barv se potem lepo uveljavi barvasta vezenina.

Pri beli vezenini so se opazila celo velika dela, ki so bila jako slabo izvršena. Pogrešek je v tem, ker puste učiteljice začetnicam, ki niso še nikdar vezle, da začnejo takoj prt ali rjuho ali slično. Začetnica se muči z delom in včasih izgubi pogum, še predno konča delo, prav gotovo pa se bo pozneje enkrat, ko se bo izvežbala, tega dela sramovala in bo obžalovala čas in stroške, katerih je je stalo to delo. Zato naj se učenke, predno začnejo kako večje delo, vedno prej vadijo v dotični tehniki. — Videle smo angleški vbod, ki ni bil nič drugega nego slabo obšite luknje, rišelje, ki bo, parkrat opran,

izgubil vse stebričke in ne bo za nobeno rabo.

Želimo konečno, naj bi bila prihodnja razstava vse bolj pestra; več naših vezenin, ki so vedno lepe, četudi jih izgotavlja okorna roka, med tem ko zahteva belo vezenje le dobro izurjeno roko:

Radi pomanjkanja prostora objavimo slike iz te razstave v prihodnji številki.

PO ŽENSKEM SVETU.

Franja Tavčarjeva, predsednica raznih ženskih in dobroteljskih društev v Sloveniji, je bila imenovana za dvorno damo kraljice Marije. Z njeno osebo je dobila jugoslovanska kraljica v svojo bližino ženo z obsežnim duševnim obzorjem, bogatimi življenjskimi izkušnjami, z globokim socialnim pejr ovanjem in izredno čistim značajem. Teža odlikovanja se vesele vse one, ki poznajo od blizu ali daleč feministične in dobroteljske zasluge gospe Franje Tavčarjeve, ter ji od srca čestitajo.

Zaročila se je princezinja Mafalda, druga hčerka italijanskega kralja, s princem Filipom Hessenskim. Baje jo je snubil belgijski prestolonaslednik, toda idealna princezinja je odklonila to sijajno ponudbo in dala prednost možu, ki sicer nima prestola, a je velik ljubitelj umetnosti in znanosti, za katero se tudi ona živo zanima. Sploh opazimo, da so italijanske princezine vzgojene v demokratičnem modernem duhu.

Zaročenca sta se spoznala pred dvema letoma, ko je Mafalda posetila v spremstvu svoje matere neko umetniško razstavo v Rimu. Visok je in lepe postave, star okoli 30 let. Ljubi umetnost kakor tudi mlada nevesta, ki se posebno vneto bavi z glasbo in s slikarstvom. Poroka bo jeseni. Princ Hessenski je Nемеc in protestant, pa bo prestopil v katoliško vero.

Umrla je vdova slavnega francoskega pisatelja Emila Zola v oni samotni vili, kjer je nekoč soprog ustvarjal svoja nesmrtna dela. Malokomu je bila znana redka inteligenca, razsodnost in dobrotta te 86letne žene, ki je bila prava prijateljica in tolažnica velikemu možu, čigar spominu je posvetila vso svojo vdovsko dobo.

MATERINSTVO

Slabokrvnost pri prav majhnih otrocih. Nekateri dojenčki so zelo bledega lica in kažejo znake slabokrvnosti (anemije). Na tem trpe zlasti oni, ki jih mati sama ne dojji, nego jih hrani umetno. Posebno pri takih dojenčkih, ki jim dajejo kozje mleko, se kaj rada pojavi anemija. Čudno je, da baš mleko, ki je drugače najboljše živilo, učinkuje tako, da se malemu telescu kri ne razvija zadostno. Dokazano pa je, da vsebuje mleko jako malo železa, kar je glavna sestavina dobre krvi. Materino

mleko ima v sebi trikrat več železa nego kravje, zato pa dojeni otroci boljše uspevajo nego umetno hranjeni. Človeška narava, ki tako čudovito skrbi za zaščito telesa, je tudi v tem pogledu modro uredila. Otrok prinese že s seboj na svet primerno zalogo železa v jetrih; ako ga ne dobiva potom hrane, pa si nadomešča železo iz te zaloge. Nekateri dojenčki, zlasti prerano rojeni, dvojčki in otroci slabokrvnih mater prinesejo navadno premalo železa s seboj, pa zato baš pri teh tolikokrat opazimo bledico.

So matere, katerih ne more nihče prepričati, da ni dobro hraniti otroka s samim mlekom. Res je, da se marsikateri tak ctrok lepo redi, toda kljub temu je bled in brez pravega življenja. Izključno mlečna prehrana ni torej nikako sredstvo za pobijanje slabokrvnosti, nego jo celo povzroča. Zato naj dobiva otrok mešano hrano, ki vsebuje tudi železo. Kakor hitro more prebavljati, naj dobi sadje in zlasti špinačo, ker ima med vsem sočivjem največ železa v sebi.

Mesečno perilo. Zadnji čas se bavijo učeni zdravniki s posebnim vprašanjem o nekem nenavadnem vplivu mesečnega perila, kateri je bil doslej zdravnikom še docela neznan, a je bil že davno utemeljen v «praznoverju» starih narodov. Priprosta ljudska vera je trdila, da ima nekatera žena ob mesecu posebne škodljive vplive, ki ovirajo kipeenje kvasa, da torej kruh ne vzhaja; nekateri divji narodi so ob takih prilikah zapirali ženo v posebne kolibe, da so se tako obvarovali njenečasne nevarnosti.

Že pred več leti je dunajski zdravnik Schick opazoval čuden pojav pri svoji služkinji: Ko je imela perilo, so v njeni roki neverjetno hitro ovenele vrtnice, anemone, bele krizanteme in tobakov cvet. Ker so rcže ostale drugače v njeni roki popolnoma sveže, le ob mesecu ne, je pač zdravnik sklepal, da mora žena izločati ob dcičnem času posebne škodljive snovi, ki povzročajo hitro smrt cveticam. Nadaljna zdravniška raziskovanja niso sicer mogla jasno potrditi tega mnenja, vendar so v poslednjem času ugotovili, da je ženin pot ob mesecu drugačen kot navadno in ima včasih res posebno moč, da ovira vzhajanje kvasa i. dr. Zato mislijo sedaj, a natančno še niso dognali, da se tvori takrat v krvi neki strup; ob perilu namreč umre posebna jajčna celica, ki povzroča krvavenje in najbrže tudi ta strup. Ta strup pa deluje, kakor sedaj sklepa zdravniška veda, na zunaj in na znotraj. V telesu povzroča krče, utrujenost, bolečine v glavi, želodcu itd., na zunaj pa se javlja — seveda le v izjemnih slučajih — kot škodljiv vpliv na rcže, kvas i. dr. Seveda ni še vse to točno dognano, ali nekaj bo vendar resnice na «prazni veri» priprostelega človeka, ki je že

na tako nizki stopnji svoje kulture slutil čudovite tajnosti, katere še danes skriva priroda pred radovednostjo učene značnosti.

HIGIJENA.

Ne pijmo s preveliko naglico. Posebno poleti imamo to navado. Prepoteni pridemo do svežega studenca ali hladnega vodnjaka, pa se «nadankamo» mrzle vode. Trenutno se počutimo izvrstno, toda večkrat se pokažejo kmalu zle posledice. Marsikdo ima pa še drugo slabo navado: odpre omaro in hoče kaj piti; pa zažrabi prvo steklenico, misleč, da je v njej vino ali kaj drugega. Kolikokrat se je že zgodilo, da je kdo v naglici in pomotoma izpil strupeno kislino. Če bi bil navajen piti počasi, bi bil gotovo že pri prvem požirku začutil, kaj pije; tako pa si je zastrupil želodec, v bolnici mu ga je moral zdravnik izpirati; v mnogih slučajih se ni dala smrt več preprečiti.

Pa tudi pitje čiste mrzle vode je večkrat nevarno. Voda pride v želodec z veliko naglico in lahko učinkuje na krvni obtok tako, da povzroči celo smrt. Stari zgodovinarji poročajo o sledečih smrtnih slučajih: Bizantinski cesar Julijan Odpadnik je umrl vsled ledene pijače, ki jo je nagloma povžil. Aleksander, staroveški makedonski kralj, je pripeljal svojo armado preko puščave do neke reke; pregreti in žejni vojaki so se začeli hlastno nalivati z mrzlo vodo; kmalu jih je pomrlo več, nego bi jih bilo padlo na bojišču. Podobni slučajji so se pripetili tudi v križarskih vojnah; evropski bojovníki so morali prehoditi razbeljene puščave, pri mrzlih studencih so se napili vode in mnogo jih je na mestu umrlo.

Kako je mogoče, da more mrzla voda tako silno škodovati?

Želodec je oni del človeškega telesa, ki dela najpridneje in najodločneje: razkosava povžito jed, izločuje soke, s katerimi pomeša hrano, da jo lahko oddaja črevesu in krvi. Da pa more to vršiti, potrebuje — kakor vsak stroj — veliko množino toplote. To proizvajajo drugi deli telesa, kri pa jo dovaja tudi želodcu. Mrzle pijače, zlasti če jih uživamo zaporedoma in v veliki množini, jemljejo želodcu vso to neobhodno potrebno toploto; želodec postaja nekako malokrven radi skrčenja krvnih žilic, zato ne more več neovirano delovati. Človeka zadene nekak želodčni mrtvoud, ki ima sledeče posledice: krč v želodcu, hude bolečine, občutek smrtno onemoglosti in mrzel pot, včasih želodec sploh ustavi vse delovanje in nastopi smrt.

Iz tega lahko sprevidimo, kako silno škodljiva in nehigijena je moda, ki predpisuje po obedu sladoleđ, posebno še po obilni in močni jedi, za katero potrebuje želodec mnogo toplote in močnega krvnega dovajanja. Na drugi strani pa vidimo tudi,

kako blagodejno vpliva po jedi topla pijača; zato je pač še najboljša stara navada, naj se pije po kosilu lepo dišeča kava, ki pogreje želodec in s tem pospeši prebavo.

Največ oseb občuti črevesne in želodčne bolečine posebno poleti. Pravijo, da jim pride to od pregretja; a najvažnejši vzrok ni vročina, nego mrzla pijača. L. 1825. je bilo izredno vroče poletje in v Parizu so uživali nezmerne množine ledenih jedi in pijač. Pojavilo pa se je toliko in tako težkih bolezni, da so mislili, da je moralo biti nekje zastrupljenje. Več kavarn in bifejev, kjer so prodajali sladoleđ, so ovadili in ustanovili so celo posebno zdravniško komisijo, ki naj bi preiskovala in dognala vir zastrupljanja. Komisija je v več kavarnah natančno preiskala izdelovanje sladoleđa, pregledala ves material in način izdelovanja, a vse je bilo v redu in nikjer nič nehigijeničnega. Napravili so sladoleđ v prisotnosti te komisije, potem določili, da se sme prodajati samo tak izdelek, ki so ga pripravili pod nadzorstvom policijskega komisarja. Gostje so kar drveli v take lokale, prepričani, da je ta sladoleđ gotovo neškodljiv. Pa vendar niso bolezni ponehale. Najbolj higijenično narejen sladoleđ ima v sebi strup, t. j. mrzlota sama na sebi! Še bolj nevarna pa je ledena jed ali pijača, kadar se notranjemu mrazu pridruži še zunanje ohlajenje. Tako pišejo, da je francoski kralj Ludovik X. umrl, ko je, pregret v neki igri, šel počivat v mrzlo klet in pil obenem par kozarcev mrzle vode!

Na drugi strani pa zopet ne moremo zanikati, kako nas pozivi kozarec hladne studenčnice ali mrzlo pivo ali malinovec z ledom. A vsekakor si moramo zapomniti kot temeljno pravilo: med jedjo in takoj po jedi se ne sme piti premrzla pijača v veliki meri, istotako ne na tešče in še manj, kadar smo potni in se ustavimo. **Kr.**

KUHINJA.

Posebno fin kolač. 14 dek surovega masla premešaj prav rahlo z 10 dekami sladkorja in 4 celimi jajci, drugo za drugim vmešano. Naposled 28 dek moke, v katero si vmešala z žličo zavojček pecivnega praška in četrť litra mrzlega mleka (lahko malo več ali malo manj, kolikor pač popije moka, a testo mora biti tekoče). Tudi nekoliko limonove lupine in prav malo soli. V namazanem modlu, ki mora imeti okroglo obliko za kolače in je iz pločevine kot tortni model, peci v precej vroči peči. Najboljši je tak model, ki ima brazde.

Ribežlove rezine. 10 dkg masla, 10 dkg sladkorja (sipe), 1 celo jajce, 2 rumenjaka, sok in nastrgano lupino iz pol citrone ter 15 dkg moke mešaj dobro ¼ ure. Prideni trohico soli in za noževo konico pecivnega praška, ako ga imaš, ter vse še dobro premešaj. Segrej namazan pekač ter raztegni

povsod enakomerno pripravljeno zmes in speci v neprevroči peči. Iz ostalih beljakov napravi trd sneg, kateremu primešaj 2 žlici sladkorne sipe. Ko je pecivo skoro pečeno — ne sme biti trdo — poteigni ven pekač ter raztegni pripravljeni sneg po pecivu enakomerno. Postavi nato zopet v peč ter pusti notri še 5—10 minut, da se sneg le za spoznanje strdi. Vzemi na to iz peči ter natrosi po pecivu, ki naj ostane še v pekaču, sveže ribezlove jagode. Jagode moraš prej očistiti, oprati, postaviti na cedilo (sito), da se voda odteče, ter jih deni nato v skledo. Posuj dobro jagode s sladkorno sipo, večkrat jih pretresi ter pusti delj časa v sladkorju, da se sladkor stopi in ga jagode vsrkajo. Zato je dobro, da ribezel stoji tako 1—2 uri.

Ko je ribezel po pecivu lepo razvrščen, razreži z ostrim nožem v četverkotne rezine, popravi, kjer so se jagode razmaknile, ter jemlji rezine posamič iz pekača s širokim nožem ali z lopatico, pa jih razvrsti na ploščnat podstavek. Konečno jih posuj s sladkorno sipo. —a—

Marmelada iz ribezla. — a) Ribezlove jagode očisti pecljev, postavi jih v vodo ter operi dobro. Deni jih nato v enako težo sladkorja v posodo — kozo ali lonec — če le možno iz lončevine ali emajlirano. V cinasto ali aluminijasto posodo se ne sme devati, ker ribezel potemni. Kuhaj nato toliko časa, da se sadje popolnoma razkuha in spoji s sladkorjem v zdrizasto maso. Poizkusi, če je dovolj kuhano, s tem, da deniš malo marmelade na pivnik; ako ne gre skozi ter se ne odteka, je gotova. Odstavi nato od ognja ter pusti, da se ohladi, nakar napolni pripravljene kozarce. Naslednjega dne pokrij kozarce s pergamentnim papirjem ter dobro zaveži z vrstico, da ne pride zrak do marmelade. Kozarci morajo biti napolnjeni do vrha.

b) Očiščene in oprane ribezlove jagode deni v že kuhani sladkor, katerega je treba tako težo kakor jagod. Kuhaj nato polagoma, da se jagode ne razpočijo, dokler se popolnoma ne pokuhajo s sladkorjem. Ker je sladkor itak že kuhan, zadostuje, da vre vse skupaj 10—15 minut. V prvem in drugem slučaju treba maso mešati, da se ne prime posode in se ne zasmodi. Kuhalnica ali žlica mora biti popolnoma čista, brez kakega duha — če le mogoče nova ali pa taka, ki se rabi le ob sličnih prilikah, kajti sicer se vkuhano sadje (marmelada) navzame dotičnega duha. Pusti jo nato ohladiti, a ne povsem, ter jo deni še mlačno v kozarce. Ko je povsem ohlajena, pa zapri dobro kozarce. V obeh teh slučajih se kuhajo ribezlove jagode cele, ne da bi se odstranile pečke, ali pa vse skupaj pretlačilo. Zrnje je tako drobno in kožica tako tenka, da se lahko oboje pokuha.

c) Naber si najlepših ribezlovih jagod, iz katerih vzameš posamič zrnje s tem, da

jagode nalahko stisneš s prsti, da se pokaže ven zrnje, katero odstraniš s tenko šibico ali s malimi kleščicami (pinceto). Za 1 kg tako osnaženih jagod vkuhaš 2 kg sladkorja. Ko je sladkor vkuhan, ga vzameš 2 zajemalnici ter zmešaš z eno zajemalnicco zgoraj navedenih jagod ter oboje kuhaš v posodici, da se zgosti, nakar deneš v drugo večjo posodo. Tako vkuhavaš polagoma, dokler imaš še kaj ribezla in sladkorja. Vse se dene v navedeno večjo posodo, pusti se ohladiti in nato napolni v male, široke kozarce. Paziti je treba, da se sok in jagode enakomerno razdele, da ne bodo v enem kozarcu skoro samo jagode, v drugem samo sok. Ako se ribezel v kozarcih dvigne ter pride na vrh, ga potlači noter. Ko je vse razvrščeno in popolnoma ohlajeno, se dobro zapre. — Ta vrsta vkuhavanja je prekomplificirana.

d) Enostavnejše je, če pustiš osnaženi in oprani ribezel v posodi 24 ur ter ga nato pretlačiš skozi sito in vkuhaš z že kuhanim sladkorjem ter ohlajenega spraviš v kozarce. V tem slučaju rabiš toliko sladkorja, kolikor tehta pretlačeni ribezel.

Kakor sem rekla, je kožica in zrnje tako neznačno, da jih za navadno uporabo ne odstranjujemo pri vkuhavanju. Le kjer bi se rabilo za slučaj kake bolezni, bi bilo dobro uporabiti zadnji dve navodili. Zato je dobro, da si gospodinja, katera si vkuhava ribezel, pripravi manjšo količino ribezlove marmelade po tretjem ali četrtem navodilu, da jo ima pri roki, če bi rabila za kakega bolnika. —a—

Brezmesna hrana. Že več let so cene tako visoke, da je večina rodbin primorana mesno hrano skoraj izključiti. Sliši se pa zato večkrat tarnanje, češ: kako naj bo človek zdrav in močen, če si ne more privoščiti koščka mesa! Kako naj bo želodec zdrav, če ne dobi nikoli kroznika mesne juhe! Da, posebno radi juhe jokajo in tarnajo revnejše gospodinje. In vendar je baš mesna juha tako malo tečna in hranilna kakor malokatera hrana. Vzemimo n. pr. $\frac{1}{2}$ kg mesa za 5—6 oseb; koliko maščobe da takle košček mesa za toliko oseb? Mnogo bolj izdatna je zelenjadna, krompirjeva, gobova in vsaka druga juha, če je dovolj zabeljena. Res je, da vsebuje meso mnogo beljakovine, ki so za naš obstoj neobhodno potrebne. Toda za naš organizem, ki je prava pravcata kemična delavnica, je pač vseeno, odkod dobiva beljakovin, da jih le dobiva. Dognano in dokazano je, da se more zavzivanje mesa nadomestiti popolnoma, ako se zauživa rastlinska hrana, t. j. sočivje s kruhom, sirom, mlekom, jajci in sadjem.

Že v davnih časih so različni zdravniki nasvetovali pametni vegetarijanizem in sicer radi nervoznosti, ki se pojavlja že v otroški dobi.

Pred mnogimi leti so povdarjali na inter-

nacionalnem medicinskem kongresu v Lizboni, da je stalno zavživanje mesa vzrok poapnenju žil in protina. Marsikateri je prišel zopet do krepilnega spanja, ko se je vzdržal mesnih jedi, in oni, ki trpijo na zaprtju, izboljšajo svoje stanje, ako postanejo vegetarijanci (t. j. da vživajo mesno hrano). Ako še omenim, da deluje rastlinska hrana jako pomirjevalno na razne strasti, je prednost take hrane pred mesno razvidna dovolj.

Maca.

Op ur.: Poleg teh uvaževanja vrednih nasvetov vendar opozorim matere in kuharice na članek o napačnem prehranjevanju; bil je nedavno objavljen v našem listu.

GOSPODINJSTVO

ČE SVINJA ŽRE MLADIČE.

Večkrat se pripeti, da svinja, ki je skotila, požre na neusmiljen način svoje mladiče. Kmet mora tudi tako svinjo prodati ali zaklati, ker ni več priporočljiva za plemo. Kaj je krivo na tem, da svinja požre lastne mladiče? Vzroki za to so lahko različni.

Prav pogostoma se dogaja, da imajo mladi pujski jako ostre zobe. In pripeti se lahko, da prašički ko sesajo, v svoji nagajivosti ali pa vsled tega, ker jim mleko ne teče po njih želji, vgriznejo starko v ses, kar ji povzroča neznosne bolečine. Ni čuda, da se doječa svinja hudo razdraži. V takem stanju potem pomori svoje mladiče in jih požre. Če hočemo to preprečiti, moramo prašičkom zobovje večkrat pregledati, vsaj dokler sesajo. Ako zazapazimo, da imajo živalice špičaste in preostre zobe, jim jih moramo nekoliko otopiti. To napravimo na ta način, da priščipnemo zobovje z ostrimi kleščicami za ruvanje žebeljev.

Nepravilno krmljenje in oskrbovanje pa tudi večkrat zakrivi, da se starka spravi na svoj zarod. Pokladanje mesnih odpadkov ali krvi povzroči, da dobi svinja slast po mesu in da si potem, v pomanjkanju drugega mesa, privoščiti lastne mladiče. Brejim ali doječim svinjam naj se nikdar ne pokladajo mesni ali krvni odpadki. Skrbí naj se prav posebno, da se breja svinja kolikor mogoče veliko giblje na prostem in po možnosti tudi pase. (Po Gosp. v.)

IZ NAŠE SKRINJE.

NAŠI GORENJCÍ. (Nadaljevanje.)

Preja. Pred kakimi sto leti in še preje se je vsa gorenjska stran prav dolí do Ljubljane ukvarjala s prejo. Lepo je bilo gledati takole meseca junija ogromne njive višnjevo cvetočega lanú, ki je kakor morje valoval v vetru. Pozimi pa so po vseh hišah brneli kolovrati pozno v noč. Da bi si bila Gorenjka nabavljala kako drugo perilo nego platno, ki se pridelá doma, na to ni bilo niti misliti. Saj pravi pesem:

«Poštena je predica
in stara ta pravljica,
da tisto dekle kaj veljá,
ki obleko vso domačo ima.»

Od lanenega zrna, ki ga vseješ, pa do tedaj, da ti izroči tkalec izgotovljeno platno, je dolga pot in ti dá dosti opravila. To je menda vzrok, da se je zadnje čase v nekaterih krajih setev lanu precej opustila. Poleg tega je imel kmet glede perila vedno več tujih, če tudi dražjih in slabejših izdelkov na razpolago in je začel setev lanu vedno bolj opuščati ter se ukvarjati z drugimi pridelki, ki povzročajo manj opravila. To velja zlasti za kraje, ki se nahajajo v bližini Ljubljane.

Zemlja za lan se navadno pripravi na strnišču črne detelje, katera se v jeseni podorje. Spomladi se brazde dobro prekopljejo, da je zemlja zrahljana. Na tako pripravljeno zemljo se poseje lan v začetku maja (o sv. Fil. in Jakobu). Pozneje se njiva enkrat, ali po potrebi tudi dvakrat opleve. V drugi polovici meseca junija dobi lan lepe višnjeve cvetove in vsa njiva je — kakor že gori omenjeno — podobna morju. Pripoveduje se o Ribničanu, ki bi bil silno rad znal plavati. Neki hudomušnež, ki je uvidel, da je v Ribničanovi glavi vse bolj «na krako», mu je svetoval, naj se gre te umetnosti učít v morje.

«Pa kakšno je morje, kakšno pa je vendar? vprašuje radovedni Ribničan.

«Morje je velika višnjeva planjava», ga poučuje navihanec, «in če prideš do te planjave, skoči vanjo in brčaj na vse strani! Kmalu boš znal plavati.»

Ribničan vzame popotni les v roke in hajdi iskat morje. V par dneh pride do njive s cvetočim lanom. In ker ni niti morja, niti lanu še nikoli videl, je bil zadržno prepričan, da stoji pred morjem. Brez pomisleka se zavalí na njivo in začne prav pridno z vsemi štirimi opletati po cvetočem lanu. Nedaleč od ondi pa je oral gospodar in videč ta nenavaden prizor na svoji njivi, je bil na mah pri Ribničanu in mu z bičem temeljito dokazal, da njegov lan ni prikladen za plavalno šolo.

Ko postanejo semenske glavice sivkaste, je znamenje, da je lan zrel. To je navadno v drugi polovici julija (o sv. Jakobu). Tedaj se poruje, poveže v pripravne snope in izvozi na skedenj, kjer se prične «refljati» na zato pripravljenih grabljah, katerim pravimo «gradaše». Refljanje ima ramen, glavice, to je seme, ločiti od slame. To delo je precej naporno in ga navadno opravljajo možaki. Glavice se potem suše na «dirah» (lesena sušilna naprava), ter se morajo večkrat premešati, ker zelo rade plesnijo. Suhe se omlatijo, da se dobi iz njih laneno seme, iz katerega se preša laneno olje. Prešanje (gošča) pa se pod imenom «lanene tropinje» porabi kot tečno krmilo za živino.

Slamo razgrnejo po travniku ter jo puste tam kake tri tedne, tako da jo že trava prerasča. Razgrnjeno slamo mora dež vsaj trikrat premočiti. Potem pridejo ženske in slamo, ali pravzaprav lan, pobirajo (lan vzdigujejo). Moški pa hodijo za njimi in ga povezujejo v zelo velike snope ali otepe. Vse to se mora vršiti ob solncu, ko je lan popolnoma suh. Otepe izvozijo na kak suh prostor, kjer ostanejo do časa, da prično «tretis».

Trenje lanu se prične po ajdovi žetvi, ko je več časa na razpolago. Za terišče je nalašč za to pripravljen prostor, ki je opremljen s sušilnico. V sušilnici je namreč postavljena posebna peč za sušenje lanu. Moški skrbé, da se lan sproti dobro suši, ženske ga pa tarejo z velikimi lesenimi škarjami, podobnimi slamorezni kosi.

Terišča so navadno postavljena izven stanovališč, ker je nevarnost, da se pri kurjavi zanese kaka iskra med suho slamo in lahko nastane ogenj. Pripetilo se je že marsikomu, da mu je vsled premale pažnje zgorel ves lan in je ogenj prešel celo na gospodarsko poslopje.

Terice običajno niso domače, nego najete ženske. Treti prično v zgodnjih jutranjih urah, včasih celo o polnoči in končajo tudi pozno zvečer. Ker je delo naporno in imajo poleg tega tudi zelo malo spanja, jim je seveda treba nekoliko boljše postrežbe, da ne omagajo. Pa saj to gospodinje prav rade oskrbé, zlasti še, ako je pridelek lanu bogat in je upati lepih denarcev.

Za terice se peče vedno boljši sorzični kruh (pol pšenice, pol rži). Tudi ostala hrana je boljša in obilnejša. Ob koncu trenja pride celo cvrtje na mizo. O tem je vedel še Valentin Vodnik, ki je zapel:

«Terice pogačo,
potico jedo,
lanovi Slovencem
cekine nesó.»

In ker je bil očak Vodnik prepričan, da je bil za tisto dobo lan najboljši pridelek našemu kmetu, je pripomnil šegavo:

«Bolj ko bo pridna
po zimi predica,
dalj' bo rožljala
pod palcem petica.»

Ker so terice večinoma zdrave, močne in krepke ženske in ker je, kakor sem že prej omenila, njihovo delo precej naporno, je razumljivo, da imajo tudi večjo slast do jedi. Med poredneži, ki jih tudi pri nas ne manjka, je že od nekdaj udomačen izrek, ki pravi, da terica ni nikoli sita. O tem sta se v Zavrhu nekoč prepirala soseda Mik in Matjaž. Prišlo je do stave, in sicer za en stari bokal vina. Ako bo Mik, ki je trdil, da se terica dá nasititi, to tudi dejansko dokazal, potem Matjaž plača stavo. V nasprotnem slučaju naj pa plača Mik.

Poskusila sta takoj naslednji dan. Mikova žena je imela od moža nalog, naku-

hati tericam še enkrat toliko kakor navadno, torej ni zlomek, da bi ne imele dovolj.

Terice so z veliko slastjo hrustale božje dari in ko je bil obed končan, jih vpraša Mik:

No ženske, ali ste site?>

«Seveda smo», odgovore terice vse vprek in se usujejo iz hiše. Srečni Mik je že hotel skočiti do Matjaža, toda ta je že stal na njegovem vrtu pod neko slivo, ki se je kar šibila zrelega sadja.

Ko so stopale terice mimo, je navihani Matjaž potresel slivo tako močno, da se je zrelo sadje kar usulo na zemljo. Ženske, videč toliko vabljuje dobrote na tleh, so se pričele sklanjati in vsaka je pobrala par komadov.

«Ha, ha» se je zokrohotal Matjaž na vse grlo in klical iz hiše stopivšemu Miku: «Glej, sosed, če bi bil ti terice popolnoma nasitil, gotovo ne bi sedaj pobirale teh sliv.»

Miku res ni kazalo drugega nego plačati bokal vina, katerega je popil skupno s prebrisanim sosedom.

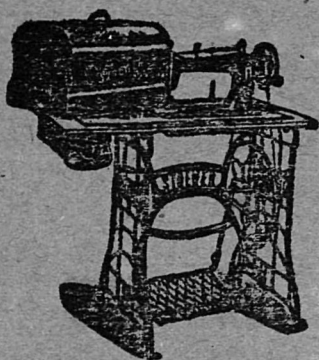
(Dalje prih.)

Manica.

KNJIŽEVNA POROČILA

«Zaročenca» (I promessi sposi), milanska zgodba iz 17. stoletja. Odkril in prenašal Alessandro Manzoni. Poslovenil dr. Andrej Budal. Izdala in založila «Narodna knjigarna» v Gorici v letu 1925. Tiskala «Narodna Tiskarna» v Gorici. Cena broširanemu iztisu L 30.—, vezanemu L 34.—, po pošti 3 lire več. Za Jugoslavijo (franko) brčširanemu iztisu 85 Din, vezanemu 95 Din. — Obsega: 576 strani in 36 ilustracij. Velikost 18×25 cm.

Slovinci smo s to izdajo dobili izboren prevod italijanskega romana «Zaročenca» (I promessi sposi) svetovnega slovesa, katerega je v letu 1842. po dvajsetih letih dal na svetlo sloveči italijanski romanopisec Alessandro Manzoni. Prva italijanska izdaja tega romana je bila takoj razprodana, in sloves Manzonijevih «Zaročencev» je zavzel ogromne dimenzije navdušenja ter prestopil državne meje. Veliki narodi so roman takoj prevedli na svoje jezike, in tako je postal roman «Zaročenca» prava duševna hrana vsega naobraženega sveta. V sami Italiji je ta roman dosegel že nad 150 izdaj. Polne so ga ljudske, srednje in visoke šole zbog svoje visokokulturne, moralne in vzgojne vsebine, kakor tudi zbog napeto zanimive snovi, ki je vzeta iz življenja milanskega ljudstva v strašnih dnevih kuge, vojske, ropov in požigov od strani razbrzdanih plemičev. V to skrajno napeto opisovanje je vpletena ljubavna tragedija lepe mladenke Lucije z Renzom, ki sta morala prenesti nadčloveške žrtve, da sta kncnečno dosegla svoj cilj — poroko.

15-letno jamstvo

ima le **šivalni stroj „STOEWER“**, katerega lahko z enostavnim premikom rabite za šivanje ali vezenje (stopanje). V različnih opre- mah (pogrezljiv, v omarici itd.), za rodbinsko rabo, šivilje in krojače. — Dobite le pri

LUD. BARAGA, Ljubljana
Šelemburgova ulica 6, I. nadst.

ZDRAVNIK
Dr. FR. JAKONČIČ

sprejema
v Gorici, Via Carducci 6
od 9.—11. in od 3.—4.

Minka Horvat, modistka

Ljubljana, Stari trg 21

Priporoča cenjenim damam svojo zalogo damskih in dekliških klobukov in slamnikov. — Popravila najceneje. — Žalni klobuki vedno v zalogi.

==== Zahtevajte in prepričali se bode, da je ====

MILO GODINA neprekosljivo

Izdeluje ga dobroznana domača tvrdka

J. S. GODINA, TRST VIA DELLO SCOGLIO ŠT. 316
TELEFON 18-78

Poštnina plačana v gotovini.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

Alojzij Povh

urar in zlatar

Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29

Lastna tovarna in delavnica. — Prodaja, kupuje, popravlja vsakovrstne predmete. Korist vsakega je, da se preprča o cenah.

 Dobava za urarje in zlatarje.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: žumeča vina, šampanjec, žumeči istrski retošk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Marmolja & Delpin

Gorica, Piazza E. de Amicis 1

Trgovina s špecerijskim in kolonijalnim blagom ter z deželnimi pridelki

se priporoča za obilen obisk.

Na drobno. - V mestu postrežba na dom. - Na debelo.

Najboljše sredstvo zoper stenice in drugi mrčes je

„MORANA“

„Morana“ temeljito uničuje stenice in njihovo zalego. Naroča se pri

MAR. SKRINJAR, **PODGORICA — ČRNAGORA**
(Jugoslavija)

Pri večjih naročilih popust, trgovcem rabat. — Išče se ZASTOPNIK ZA JUGOSLAVIJO. — Ponudbe je poslati direktno na zgornji naslov.